

I kirkens favn

En kvalitativ undersøkelse om transpersoners forhold til Gud og kirken.

Problemstilling:

Har troen på/synet på Gud blitt fornyet etter din deltakelse på julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke, og har ditt forhold til kirken blitt mer personlig og trygt?

Janne Alvilde Arntzen Gulli

MGD 300 Masteroppgave i diakoni ved Diakonhjemmets høyskole, Oslo.

Veileder: Kai Ingolf Johannessen

Innlevering: 15. november 2012

FORORD

I denne masteroppgaven skal jeg skrive om transpersoner og deres forhold til Gud og kirken. Jeg tar utgangspunkt i en julegudstjeneste som på 13. året blir holdt for transpersoner i Hoff kirke på Toten. Jeg har valgt å bruke nettopp denne julegudstjenesten for transpersoner som en case i oppgaven. Det gjør at det i drøftingsdelen ikke er klare for og imot spørsmål som blir drøftet, men jeg løfter frem ulike syn og opplevelser fra informantene som har utpekt seg, og drøfter bestemte sider ved funnene. Grunnen til at jeg velger å skrive om akkurat dette, er at jeg gjennom min mor, Marion Arntzen, sitt arbeid med transpersoner siden 1996, har møtt mange med todelt kjønnsidentitet, og fått interesse for deres situasjon.

Marion tok på alvor en forespørsel fra transpersoner om muligheten til å få gå i kirken omkledd. Hun spurte sokneprest Lasse Gran om det var mulig å få til, og han svarte; ” Vil dere ha nattverd og kirkekaffe også?” Siden den gang har det blitt et av årets høydepunkter for mange. I tillegg til soknepresten har også daværende biskop Rosemarie Köhn og Susanne Sønnerbo, vært med å holde gudstjenesten. På julegudstjenestene har det for hvert år blitt med flere gode venner, og noen har med seg sin ektefelle, kjæreste, samboer eller andre familiemedlemmer. I mine møter med transpersoner i denne julegudstjenesten har jeg sett begge sider, både frykten for å vise den de er, og gleden når de våger det.

Før jeg takker dem som er en takk verdig, vil jeg avslutte forordet med noen ord til dem som trenger det, av musikeren Robert Tjomlid;

«Ikkje bekymre deg for sånt så bare kanskje skal bli,

Lev ditt liv her og nå, dette e di tid.

Nå e du på gli..»

Det er lett å være redd når vi møter det vi ikke forstår. Selv er jeg blitt mye tryggere i møte med det som er ukjent, og jeg håper at de som leser denne oppgaven, også vil få en litt større forståelse for gruppen transpersoner, og på den måten blir tryggere i møte med dem.

To barn har kommet til verden siden jeg begynte med denne masteroppgaven. To barn, i tillegg til flytting og ny jobb. Jeg hadde ikke kommet i mål uten hjelp og motivasjon fra Kari Jordheim og veilederen min Kai Ingolf Johannessen på Diakonhjemmets høyskole. Kai Ingolf har løftet meg opp gjennom sine tilbakemeldinger, og fått meg til å tro på at jeg

faktisk kunne skrive da jeg selv hadde mine tvil om det. Jeg vil gi min hjertens takk til begge to.

Jeg vil også takke sjefen min, Roar Øksne, og alle mine kollegaer i Kolbu menighet, som har gitt meg skrivetid, forståelse, hjelp og støtte. Spesielt takk til Inge Heierdal som har tatt seg tid til å lese gjennom flere kapitler underveis, og til Anny Holien som har sittet ved min side da jeg sto fast. Hun har sammen med Sten Are Hanserud og Anette Hoel geleidet meg gjennom den praktiske delen av arbeidet underveis i prosessen. Takk til Aase og Jens Amlie som sa ja til å lese siste korrektur på kort varsel, og Nils Øyvind Audestad som har vært uunværlig teknisk support i innspurten av leveringen.

En stor og hjertelig takk til informantene mine, sokneprest Lasse Gran og Marion Arntzen. Oppgaven hadde ikke blitt til uten dere!

Til slutt vil jeg si takk til min kjære mann, Glenn Gulli, og barna mine, Even og Alvilde, for tålmodighet og for at dere har latt meg skrive lange dager og sene kvelder. Nå er jeg ferdig og skal atter være nært tilstede!

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	6
1. INNLEDNING	7
1.1 Tema og bakgrunn.....	7
1.2 Problemstilling	8
1.3 Oppgavens oppbygging	9
1.4 Etske utfordringer	9
1.4.1 Mitt ståsted	10
1.5 Temaets aktualitet	10
1.6 Avgrensning.....	11
1.7 Definisjon på ordet transperson	13
1.8 Begrepsavklaring	14
1.8.1 Kjønnssidentitet/ kjønnsuttrykk	14
1.8.2 Omkledd	14
1.8.3 Kledd i sivil.....	14
1.8.4 Empowerment.....	14
2. KONTEKST.....	15
2.1 Hva er normalt?.....	15
2.2 Hvem er transpersoner?	15
2.2.1 Navnet som gjenspeiler ens kjønnssidentitet.....	15
2.3 Åpen kirkegruppe	16
2.4 Julegudstjenesten.....	17
2.4.1 Innhold og gjennomføring av julegudstjenesten	17
2.4.2 Pias bønn	19
2.4.3 Program for julegudstjenesten i Hoff kirke	20
3. TEORI	21
3.1 Kirken	21

3.2 Gud	23
3.2.1 Skapt i Guds bilde	23
3.2.2 Nattverd	24
3.4 Skam	28
3.5 Noe teori vist i praksis; et diakonalt blikk fra Stensveen ressurscenter.....	29
4. METODE	33
4.1 Det kvalitative intervjuet.....	33
4.1.1 Informantene	34
4.1.2 Gjennomføring av intervjuene	35
5. PRESENTASJON AV INTERVJUENE	37
5. 1 Kjønnssidentitet.....	38
5.2 Første møte med julegudstjenesten i Hoff kirke.....	40
5.3 Kirken	42
5.4 Gud	45
5.4.1 Nattverd	47
6. DRØFTINGSDELEN.....	50
6.1 Kjønnssidentitet i møte med kirken	50
6.1.2 Redd for å bli avvist av kirken	54
6.1.3 Felleskap i menighet.....	56
6.2 GUD	59
6.2.1 Nattverd	61
6.3 Kunnskap og informasjon.....	63
7. AVSLUTNING	66
7.1 Oppsummering.....	66
7.2 Konklusjon	67
8. LITTERATURLISTE	69
9. VEDLEGG	71

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg jobbet ut ifra disse problemstillingene:

Har troen på/synet på Gud blitt fornyet etter din deltakelse på julegudstjenesten i Hoff kirke, og har ditt forholdet til kirken blitt mer personlig og trygt?

Utgangspunktet for oppgaven er julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke på Toten. I nær tilknytning til hovedproblemstillingen, prøver jeg også gjennom intervjuene å belyse hvordan kirken bedre kan vise at den ønsker å anerkjenne alle mennesker. Hva er det med samlingene vi har i kirken på Toten, som er med på å bygge opp menneskene som har deltatt?

Gjennom et kvalitativt intervju har jeg dybdeintervjuet 6 transpersoner, og med et utvalg av teori, men med fokus på frigjøringssteologi og skam prøver jeg i drøftingsdelen å se nærmere på hva informantene har opplevd og erfart i møte med kirken og Gud på gudstjenesten.

Det å ha to kjønnsidentiteter er for mange transpersoner veldig skamfullt. Den delen i seg som er kvinnelig blir ofte fortrent og fortiet, i angst for å bli avslørt, mobbet og avvist. Tanken på avvisning og redselen for å ikke bli møtt med toleranse og forståelse er så stor at noen transpersoner går gjennom et helt liv uten å dele sin største hemmelighet med noen.

I møte med Hoff kirke på Toten, sokneprest Lasse Gran og andre frivillige som har deltatt under julegudstjenesten, har informantene mine opplevd og erfart at når de våget å komme omkledd i kirken, ble de tatt imot som den de er. Den delen i seg selv som har blitt prøvd fortrent så lenge, får lov å møte Gud. De har erfart å føle seg frigjort fra sin skam, og har kunnet møte verden med rakere rygg og med en fornyet tro på sine medmennesker og Gud.

1. INNLEDNING

Grunnen til at jeg har valgt å skrive om transpersoners forhold til Gud og kirken, er fordi jeg opplever at kirken er det stedet mange søker for å finne, og føle en tilhørighet til Gud. Samtidig er det Gud sitt ”bakkemannskap”, dvs vi som jobber i kirken og formidler Guds ord ut til folket, som er med på å danne, og å legge føringer for hvordan og på hvilken måte mennesker skal tro. Alle som har vært tilstede i kirken under julegudstjenesten har gitt uttrykk for at de aldri har opplevd en slik tilstedeværelse på en gudstjeneste noen gang. Kanskje er det en slik sterk opplevelse, nettopp fordi denne ene lørdagen før jul, er den eneste gangen i året, eller i livet, de kommer omkledd i kirken. Det å bli tatt imot av presten med så åpne armer har vist mange at kirken kan ha god takhøyde, også for dem som føler at de ikke alltid passer inn og kan ta imot nattverd.

Marion Arntzen og hennes mann Harald Sundby har i sitt hjem bygget opp Stensveen ressurscenter. Transpersoner fra hele Norden, også fra England har kommet hit for å få hjelp. Det finns ikke noe statistikk på dette, siden de fleste som kommer er anonyme. Foreningen for transpersoner i Norge, FPE-N har også hemmelige medlemsregister, dette nevner jeg for å gi et inntrykk av kompleksiteten og sensitiviteten i arbeidet med transpersoner.

I denne oppgaven bruker jeg h*n når jeg omtaler en av transpersonene/informantene. Da unngår jeg å skrive han/hun, og på den måten omtale noen med feil pronomen.

1.1 Tema og bakgrunn

Arbeidet med denne oppgaven har vært en lang prosess. Jeg begynte å undersøke muligheten for å forske litt på transpersoners forhold til Gud og kirken allerede i 2006. I 2007 fikk jeg klarsignal fra Diakonhjemmets høyskole i Oslo om at tema var godkjent, og jeg kunne sende ut en forespørsel til transpersoner som hadde deltatt på julegudstjenesten, om de kunne tenke seg å være informanter i oppgaven min. Jeg har samlet mer informasjon for hvert år vi har arrangert gudstjeneste. Jeg har møtt noen transpersoner på Stensveen som er så redde for å vise sin kvinnedel at de bare skamfullt har sett ned i gulvet når jeg har hilst på dem. Etterpå kan de ikke forstå at jeg ikke løp ut i avsky. Det sier litt om hvilke sterke krefter det er som bor inni hver enkelt. Man kan elske, men samtidig hate den delen av seg selv som jo til syvende og sist er med på å gjøre dem til en hel person. Jeg

har fått ny innsikt, etter at jeg har fått ta del i dette rom hos transpersoner som er så lukket for andre, og hvor det er et stort behov for omsorg og annerkjennelse.

1.2 Problemstilling

Disse problemstillingene har jeg jobbet ut ifra. Jeg tar hele tiden utgangspunktet i julegudstjenesten i Hoff kirke på Toten:

- Har julegudstjenesten i Hoff kirke på Toten vært med å bidra til et mer personlig og trygt møte med kirken?
- Har troen på/synet på Gud blitt fornyet etter at julegudstjenesten i Hoff kirke ble arrangert?

Spørsmålene i problemstillingen er i utgangspunktet ja/ nei spørsmål, og kan umiddelbart virke lukkede. Jeg har vært bevisst på dette under intervjuene med informantene, og har underveis fulgt opp med mange flere spørsmål underveis i samtalen. I nær tiknytning til hovedproblemstillingen, har flere spørsmål kommet underveis; Hvordan kan kirken bedre vise at de ønsker å anerkjenne alle mennesker? Hva er det med samlingene vi har i kirken på Toten, som er med på å bygge opp menneskene som har deltatt? Kanskje kan det ha en overføringsverdi til andre menigheter og diakoner som ønsker å møte transpersoner, og andre synlige minoritetsgrupper, med samme åpenhet?

Som diakon er jeg opptatt av å ha evnen til å favne dem som trenger det. I jobben kan man ikke alltid velge hvem man vil ha med å gjøre, og møte med etiske utfordringer kan komme når man minst venter det (Johannessen 2011:206). Derfor er det viktig at vi møter også det ukjente med åpne armer, og åpne hjerter. Det kan være sterkt for oss som medmennesker å høre på andres redsel, savn og sårbarhet. I drøftingsdelen vil jeg derfor se intervjuene utfra et diakonalt perspektiv, og prøve å finne noen svar på spørsmålene jeg har stilt. I Plan for diakoni i den norske kirke står det at diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling, og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Det står videre at diakonien har et spesielt ansvar der få eller ingen bryr seg, og at gjensidighet og respekt for hverandres verdighet er grunnleggende (Plan for diakoni i den norske kirke 2007: 7).

Med diakonalt perspektiv i denne oppgaven mener jeg: å bli sett, inkludert i et felleskap, bli respektert og lyttet til.

1.3 Oppgavens oppbygging

I **kapittel 1** presenterer jeg bakgrunnen for valg av tema, problemstilling, og sier noe om teamets aktualitet i dag. Jeg tar med hva som kan være etiske utfordringer i oppgaven og hva som er mitt ståsted som forsker. Siste del bruker jeg til å si hva jeg har avgrenset meg fra, og til å definere og begrepsavklare ulike ord og uttrykk i oppgaven som kan virke fremmed eller ukjent på leseren.

I **kapittel 2** skriver jeg om ulike sider rundt det å være transperson, og om konteksten rundt julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke.

I **kapittel 3** skal jeg presenterer teoridelen jeg har lagt som grunnlag for å lage en større forståelses-plattform når intervjuene leses. Teorien om frigjøringsteologi og skam bruker jeg i drøftingsdelen når jeg skal løfte frem og belyse spesielle funn fra intervjuene.

Kapittel 4 er metodekapittelet. Der sier jeg noe om det kvalitative intervjuet, valg av informanter og gjennomføringen av intervjuene mine.

I **kapittel 5** presenterer jeg intervjuene i sin helhet.

I **kapittel 6** drøfter jeg det jeg har funnet i lys av teorien.

Til slutt i **kapittel 7** lager jeg en oppsummering og en konklusjon.

1.4 Etiske utfordringer

Dette prosjektet er meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelige datasenter (NSD), og er godkjent. Fire av transene ønsker å anonymiseres, og to ønsker å stå frem med navnet sitt. Jeg var usikker på om alle burde anonymiseres, men det ville jo også være å overstyre de som ønsker å fremstå med navn. Jeg har derfor fått en skriftlig bekreftelse på at de faktisk ønsker å stå frem med sitt navn offentlig. Presten Lasse Gran ønsket heller ikke å anonymiseres. Bekreftelse på godkjenning fra NSD, og bekreftelse fra informantene som ikke ønsker anonymisering fremgår av vedlegg.

1.4.1 Mitt ståsted

Mitt ståsted som forsker i denne oppgaven har vært en utfordring. Jeg har et nært kjennskap til transemiljøet, og har som sagt møtt mange transpersoner og deres skjebner gjennom min mors arbeid. Jeg har jobbet med å ha en distanse til stoffet underveis, og ikke bli for delaktig. Jeg har selv hatt medansvar for det musikalske under julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke, og det har gjort sitt til at det har blitt en veldig nær opplevelse å delta under julegudstjenesten, og jeg har således personlig erfaring fra den tilstedeværelsen informantene mine forteller om.

Det at jeg er så nær miljøet har nok sine fordeler og ulemper. Ulempene er faren for at jeg ikke får nok distanse til oppgaven, og at jeg lett kan miste en forskers perspektiv. På den andre side er det at jeg kjenner transemiljøet så godt en av grunnene til at jeg fikk innpass til å intervju så mange transpersoner om deres forhold til Gud og kirken. De var trygge på at de ville bli møtt med aksept for den de var da vi snakket sammen, og det gjorde at de kunne legge vekk den skamfølelsen transpersoner ofte bærer på, i møte med meg som intervjuer.

1.5 Temaets aktualitet

Det er lite skriftlig materiell knyttet til temaet om transpersoner, og det er lite forskning rundt dette. I forbindelse med tv-serien ”Jentene på Toten” har Marion Arntzen og Kari Kahrs skrevet ei bok, «Mann er da kvinne, ei dagbok fra jentene på Toten». De skal også skrive ei fagbok om transpersoner innen 2013.

På internett finnes det et utall med artikler av ulik art om det å være transperson, men det var lite å finne spesifikt av norsk informasjon om transpersoner og deres forhold til Gud og kirken. Det er skrevet en hovedoppgave på sexologistudiet, hvor en del av oppgaven handler om barn som transer(Lande 2007). En del engelske bøker tar opp hvordan det er å være og å leve som transperson, men ellers er det meste av den norske informasjonen om transpersoner basert på dem som har våget å stå fram og fortalt om livet sitt..

Vi har et fåtall transpersoner i Norge som offentlig har gått ut for å gi økt kunnskap til fag og helsepersonell. Mest kjent er Espen Esther Pirelli Benestad. H*n har sammen med kona Elsa Almås skrevet boken ”Kjønn i bevegelse”(2001). Boka kan være oppklarende når det gjelder avklaring av begreper, og alle de forskjellige navnene minoritetsgrupper har innenfor en ellers liten minoritet av mennesker. Almås og Pirelli Benestad har også skrevet

en bok som heter «Transkjønn og diagnoser» (2004), og har skrevet et bidrag i en bok om lesbiske og homofile sitt møte med helse og sosialtjenesten ”De overlevende.

Transkjønnete og andre transpersoner” (2006).

I Sverige er det spesielt en transe som offentlig har gått ut med hvem han er, Claes Schmidt/ Sara Lund. Jeg nevner Claes/Sara her fordi h*n holder foredrag både i Sverige og Norge om det å være transe, og de fordømmer man kan møte hos folk. Claes/Sara er med dette en veldig viktig representant for gruppen. H*n har i de siste årene også holdt foredrag i Norge sammen med Marion Arntzen. Sammen har de gjort et viktig arbeid i det å spre kunnskap og informasjon om det å være transperson, til blant annet fagfolk, helsepersonell, skoler og barnehager.

Regjeringens handlingsplan for transpersoner ble offentliggjort i juni 2008. Der står det i 1.2;

«handlingsplanens overordnede formål er å få slutt på diskrimineringen som lesbiske, homofile, bifile og transpersoner opplever i ulike livsfaser, sosiale sammenhenger og i arbeidslivet, og bidra til bedre levevilkår og livskvalitet for gruppene.»

Likestillingscenteret utfører nå en forskning på oppdrag fra Bufdir, om transpersoners levevilkår i Norge.

1.6 Avgrensning

Jeg vil som nevnt før, ta utgangspunkt i den årlige julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke på Toten. Det er i denne kirken mine informanter føler seg trygge nok til å gå inn som synlig transpersoner, selv om de ikke nødvendigvis er denne kirken de tilhører. Noen av informantene føler at dette er deres menighet, eller de omtaler det å være i et felleskap med andre transpersoner som menighet. Jeg vil bare presisere her at når de prater om menigheten eller gudstjenesten i Hoff kirke, mener de det felleskapet de har erfart og tatt del i under *julegudstjenesten* som er tilrettelagt for transpersoner, ikke en ordinær søndagsgudstjeneste.

Transpersoner kan være både kvinner og menn. Kvinner kan også ha et behov for å ikle seg et mannlig uttrykk. Alle informantene mine er transepersoner mann til kvinne. I oppgaven skriver jeg derfor om transpersoner som er mann til kvinne, og ikke omvendt.

I denne oppgaven har jeg fokusert på transpersoner som har søkt hjelp på Stensveen ressurscenter. Det er flere grupper og mennesker som er til en uvurderlig hjelp og støtte i arbeidet for og med transpersoner. Siden min oppgave er begrenset til en julegudstjeneste i Hoff kirke på Toten, og de transpersonene som deltar der i hovedsak er transer som har søkt hjelp og støtte hos Marion Arntzen, har jeg begrenset meg til å bare bruke informasjon og erfaring fra Stensveen Ressurssenter. Jeg velger likevel å nevne hvilke andre foreninger og personer som jeg ikke har gått nærmere inn på, og helt kort si noe om betydningen disse har hatt for transpersoner i Norge. De ulike ressurscentrene, foreningene og institutt er:

Landsforeningen for transpersoner, FTP-N har vært svært viktig, og er en organisasjon som ble startet av transer selv, og hvor et av målene deres er å ha fokus på den enkeltes rett til å utrykke seg som den man er (Arntzen og Kahrs 2011:296).

Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, LLH. Arbeider for likestilling og mot alle former for diskriminering av lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (Arntzen og Kahrs 2011:293).

Grimstad MPAT-institutt ved Elsa Almås og Esben Esther Pirelli Benestad, arbeider for mennesker som søker å finne en god kjønnsstilling, og for at samfunnet skal ha et tilstrekkelig antall kjønnsstilbud tilgjengelig for dem som har behov for det (Arntzen og Kahrs, 2011:294).

Til slutt vil jeg nevne Harry Benjamin ressurscenter, som arbeider for mennesker som søker om, har eller har hatt diagnosen transseksualisme, og som får en kjønnskorrigerende behandling på Rikshospitalet (Arntzen og Kahrs 2011:298).

1.7 Definisjon på ordet transperson

Det er en del uklarheter rundt de ulike betegnelse for transpersoner, og det kan være lett å blande begrepene. Norge ønsket å finne et norsk ord for det engelske ordet *transgender*, og oversatte det til transkjønnet. I april 2005 skiftet Landsforeningen for transseksuelle navn til Landsforeningen for transkjønnede. Dermed oppstod et behov for å finne et nytt ord som dekket begrepet *transgender* bedre, og transperson ble i samråd med språkrådet og landsforeningen for transpersoner (FTP-N) vedtatt (FTP hjemmeside). Norske myndigheter bruker nå begrepet transperson, og i regjeringens handlingsplan «Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifilie og transpersoner 2009-2012» står det en definisjon på begrepet transperson:

«Transperson er en gruppe av personer som på en eller flere måter bryter med den rådende to- kjønnsmodellen i samfunnet. Transpersoner er et paraplybegrep som innbefatter blant annet transvestitter, transkjønnede, crossdressere, dragqueens/kings. En typisk definisjon er individer hvis kjønnsidentitet og/eller kjønnsuttrykk tidvis eller alltid skiller seg fra samfunnets normer for kjønn».

Her blander også handlingsplanen inn ulike begreper, noe som kan skape forvirring og frustrasjon blant de ulike gruppene. Transkjønnede regner seg nå som en pasientgruppe med diagnosen transseksualisme. De ser på seg selv som enten mann eller kvinne, og identifiserer seg ikke som transperson (Harry Benjamin ressurscenter).

Begrepet *transperson* sier ingenting om personens seksuelle legning. Det å ha en tilhørighet hos det motsatte kjønn, er et sterkt behov som tilsynelatende er medfødt hos transpersoner. Mann til kvinne viser sin identitet gjennom å ikle seg kvinneuttrykk slik som kjole, parykk, brystprotese, smykker og andre feminine uttrykk. Da føler de at de får en harmoni og fred inni seg, og opplever å bli et mer helt menneske. Dette betyr ikke at transpersoner ønsker en varig kjønnskorrigerende. Det er en mann eller kvinne omkledd til det motsatte kjønn. Dette kan naturlig nok skape forvirring. F.eks: Vi kan ofte se at dette er en mann, men er en mann omkledd som kvinne, en kvinne eller mann? Skal vi kommentere det vi ser, eller skal vi late som ingenting? Kan en mann gi komplementer til en transperson for en nydelig kjole, eller blir han da oppfattet som homofil? Mange slike spørsmål kan dukke opp i løpet av et tiendedels sekund.

1.8 Begrepsavklaring

Det er lett å gå seg vill i forståelsen av ulike begreper. Jeg vil bare helt kort forklare noen sentrale ord og begrep som ofte blir brukt i oppgaven.

1.8.1 Kjønnssidentitet/ kjønnsuttrykk

Kjønnssidentitet: Den identiteten man har inni seg som mann eller kvinne, eller som mann og kvinne. En person kan selv definere hvilket kjønn h*n har (Arntzen og Kahrs 2011:289).

Kjønnsuttrykk: Det uttrykket man kler seg i for å vise sin kjønnssidentitet (Arntzen og Kahrs 2011:289). Når jeg i oppgaven snakker om at transpersoner har to kjønnsuttrykk, mener jeg f.eks: Pål er biologisk mann, men inni seg har han en kvinnelig identitet. Han har to kjønnsuttrykk, mann og kvinne, og to kjønnssidentiteter, mann og kvinne. Den kvinnelige identiteten kommer til uttrykk gjennom å kle seg om til kvinne. Eller enda mer presist; Jeg kler meg i et kvinneuttrykk fordi jeg har en kvinnelig kjønnssidentitet. Jeg kler meg i et mannlige uttrykk fordi jeg har en mannlige kjønnssidentitet.

1.8.2 Omkledd

Når jeg sier at en person er omkledd, mener jeg at en transperson er kledd i sitt kvinnelige uttrykk. Mange folk sier at en transperson er – kledd ut i kvinneklær. Det er viktig å presisere her at å være omkledd ikke kan sidestilles med å kle seg ut. Å kle seg ut er noe folk gjør for gøy, for å gjøre seg til. Transpersoner kler seg om, i dypt alvor, for å vise sin kvinnelige identitet.

1.8.3 Kledd i sivil

En av informantene sier noe om det å være kledd i sivil. Med det menes å være i det mannlige uttrykket man har som mann.

1.8.4 Empowerment

Empowerment kan forstås som en prosess hvor formålet er å gi makten tilbake til individer eller grupper av mennesker så de kan få styrket selvbildet sitt, øke de ressursene de har inni seg, og på den måten gjenbygge evnen til å kunne handle på egne vegne i sin hverdag (Midtsundstad 2005:36).

2. KONTEKST

2.1 Hva er normalt?

Mennesker som faller utenfor normen av det vi ser på som ”normalt” blir av samfunnet ofte kalt forstyrret. Men hva er normalt? For oss er det normale å være enten mann eller kvinne, men for at noe skal være normalt, må det også konstrueres noe som oppleves som unormalt. I dette tilfelle transpersoner. Men er det unormalt eller er det vi som bare er uvant med det å se en transperson (Arntzen 2012)? Transpersoner får en diagnose som for å forklare hvorfor de ikke er som ”oss” A4 mennesker. Hvem er det som bestemmer at «vi» er bedre enn «de»? Det ligger et maktspekt her, fordi det ofte blir slik at «oss vanlige» forstås som det beste og riktige, og «de andre» må korrigeres slik at man gjør sitt kjønn riktig i forhold til den biologiske kroppen man er født med (Hoel 2012).

2.2 Hvem er transpersoner?

Det er ikke mulig å se hvem som er transpersoner. Det er både menn og kvinner, og det er noen fra alle yrkesgrupper; sykepleier, politi, lærer, ubåtkaptein og prest for å nevne noen. Transpersoner omkles seg i sitt motsatte kjønns klær, slik at det passer med den identitet de føler at de har. En transperson har behov for å ha både et mannlige og kvinnelige uttrykk. Transpersoner lever ofte i en skjult verden, og det er bare et fåtall personer som noen gang får vite hvilken kjønnsidentitet de har. Dette kan være vanskelig, og er ofte forbundet med mye skam. Mange får store psykiske problemer, og prøver å fortrenge sin kvinnelige identitet, og sier ingenting til verken sin nærmeste familie eller venner. Noen finner ikke ut at de er transpersoner før de blir tenåringer eller senere, men de fleste jeg har møtt på Stensveen ressurscenter, eller gjennom intervjuene, har sagt at de var rundt 5-6 år første gang de ønsket å være og bli som mamma eller søster. Det kan bli ensomt å gå gjennom et helt liv uten å dele sin største hemmelighet med noen.

2.2.1 Navnet som gjenspeiler ens kjønnsidentitet

Hos transpersoner blir kvinnedelen ofte fortrent i mange år. Jo mer man fortrenge det å kle seg om, og våge å være seg selv, jo sterkere synes behovet for å komme ut i sitt eget kjønnsuttrykk å bli. Når man endelig åpner opp og tør å ta kvinnedelen i lyset, begynner hos noen transpersoner ofte en motsatt prosess. Den mannlige delen blir fortrent. Da er

man like langt, bare med motsatt problematikk. Erfaringer av arbeidet til Stensveen ressurscenter viser at man ofte må på andre ende av skalaen, før man lander med mer balanse på midten.

I det siste halve året, har jeg fått tatt del i en annen prosess som for noen kommer underveis, og ofte sammen med den økende tryggheten noe transpersoner erfarer å få. Det er å legge til et jentenavn på sitt fødselsnavn. ”Hvis jeg skal skjule mannsdelen ved å bytte navn, så blir det feil også”, sier informant 3 i intervjuet. Derfor velger h*n å beholde sitt fødselsnavn i tillegg til jentenavnet. Det er nok en av grunnene til at noen ikke *byter* navn, men *legger* til et jentenavn og nytt etternavn til sitt fødselsnavn. Espen Esther Pirelli Benestad er en av de første i Norge som gjorde dette. Nå følger flere etter. De som tar det steget, har gått en lang vei, har funnet aksept med seg selv. De vil ikke bruke mer av livet sitt på å late som den ene delen i seg ikke eksisterer.

2.3 Åpen kirkegruppe

Åpen kirkegruppe for homofile og lesbiske arrangerer også egne gudstjenester for sin målgruppe, noe som kan sammenlignes med intensjonen bak julegudstjenesten på Toten for transpersoner. Homofile og lesbiske møtte avvisning og manglende forståelse i kirker og menigheter på grunn av sin legning, og startet derfor med egne kveldsmesser i Capella Johannea i Majorstuen kirke i 1976 (Åpen kirkegruppe). Jeg velger å nevne dette, uten å gå dypere inn i det, bare for å vise at det er flere minoritetsgrupper som trenger å ha en annen og tryggere kontekst rundt seg for å kunne delta i et kristent felleskap, få bekreftelse på sin egen identitet i møte med Gud, og motta nytt åndelig påfyll uten fordømmelse. Åpen kirkegruppe har vist vei for hva som er mulig å få til, også for transpersoner.

2.4 Julegudstjenesten

For å lage en større forståelse for informantenes opplevelse av julegudstjenesten som blir holdt for transpersoner i Hoff kirke, vil jeg her si noe om hvordan den er blitt lagt opp, og innholdet i den. Jeg har valgt å ha med hvilke gudstjenesteledd vi faktisk bruker i julegudstjenesten, slik at det på den måten dannes et bedre bilde når intervjuene leses.

2.4.1 Innhold og gjennomføring av julegudstjenesten

Julegudstjenesten for transpersoner blir holdt på en lørdag formiddag, og er derfor ikke bundet til å følge den tradisjonelle høymesseliturgien. Julegudstjenesten er en tilrettelagt gudstjeneste, der fokuset er å trygge sin egen identitet i kirken, i møte med Gud og i møte med andre transpersoner, venner og familie. I Gudstjenesten blir felleskapet mellom Gud og mennesker knyttet sammen, og gjennom det som sies, bruk av symboler, og ulike handlinger kan gudstjenesten gi gjenkjennelse i eget liv (Plan for diakoni 2007: 20).

Det har vært mye fokus på musikk og stillhet, og mange forskjellige musikere har deltatt med nydelig sang og rolig og nær musikk. I julegudstjenesten har man erfart det planen for diakoni sier, at kirkemusikk og kirkekunst kan være til hjelp i både sorg og glede, og at de kan være sterke bidrag til fellesskapsbygging (Plan for diakoni 2007: 20).

Planen for diakoni sier også om forkynnelse, at den kan styrke og bekrefte mennesker, og på den måten bidra til forsoning, frigjøring, tro og håp (Plan for diakoni 2007: 18). Det synes jeg er helt i tråd med slik denne spesielle gudstjenesten har blitt lagt opp. Det er lagt vekt på å ha oppbyggelige temaer. Sangene og prekenen bygger opp under hverandre, og styrker sånn sett budskapet om tillit, å være seg selv, å være verdifull, toleranse og det levde liv med alt det innebærer. Planen sier videre at forkynnelsen gjerne kan være dristig i sin utfordring til tjeneste og medmenneskelig omsorg, for eksempel ved å ha fokus på forkynnelsen slik at nestekjærlighet jevnlig er tema i prekenen (Plan for diakoni 2007: 18).

I tillegg til presten, er det flere frivillige medarbeidere med på gudstjenesten. Noen er med som bl.a. musikere. Transpersoner deltar selv i gudstjenesten, det er fordi en ønsker å gi plass til mangfoldet, så alle kan se, og bli sett (Plan for diakoni 2007: 20). En leser dagens tekst, en Pias bønn, en tenner adventslys, og andre bidrar med musikk; egenkomponerte stykker, fiolin, fløyte, orgel, piano, og under den aller første gudstjenesten var det med en prest som selv er transperson, som medliturg under utdeling av nattverden.

Den tradisjonelle syndsbejennelsen blir ikke brukt i gudstjenesten. Det å føle på skam i forhold til egen identitet og kjønnsuttrykk, er så sterkt, at en slik syndsbejennelse i dette tilfelle kan være svært tyngende og få en negativ bekræftelse på det å være et «syndig» menneske. Det har som alternativ blitt brukt salme 139 vers 1-18, og 23-24;

Herre, du ransaker meg og kjenner meg. Enten jeg sitter eller står opp, så vet du det. Langt borte fra forstår du min tanke. Enten jeg går eller ligger, ser du det, du kjenner nøye alle mine veier. For det er ikke et ord på min tunge - se, Herre, du vet det alt sammen. Bakfra og forfra omgir du meg, du legger din hånd på meg. Å forstå dette er for underlig for meg, det er for høyt, jeg makter det ikke. Hvor skal jeg gå fra din Ånd, og hvor skal jeg flykte fra ditt åsyn? Farer jeg opp til himmelen, så er du der. Og vil jeg rede mitt leie i dødsriket, se, da er du der. Tar jeg morgenrødens vinger, og vil jeg bo ved havets ytterste grense, så fører også der din hånd meg, og din høyre hånd holder meg fast. Og sier jeg: La mørket skjule meg, og lyset omkring meg bli natt - så gjør heller ikke mørket det

mørkt for deg, natten lyser som dagen, og mørket er som lyset. Du har skapt mine nyrer, du formet meg i mors liv. Jeg priser deg fordi jeg er virket på forferdelig underfullt vis. Underfulle er dine gjerninger, det vet min sjel så vel. Mine ben var ikke skjult for deg da jeg ble virket i lønndom, da jeg ble formet så kunstferdig i jordens dyp. Da jeg bare var et foster, så dine øyne meg. I din bok ble de alle oppskrevet, de dagene som ble fastsatt da ikke en av dem var kommet. Hvor dyrebare dine tanker er for meg, Gud! Hvor veldige er summen av dem! Vil jeg telle dem, er de flere enn sand. Jeg våkner opp, og ennå er jeg hos deg» «Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg og kjenn mine mangfoldige tanker, se om jeg er på fortapelsens vei, og led meg på evighetens vei!»

Kyrie og Gloria benyttes ikke, isteden har man valgt en annen lovsang der Gloria skal være.

2.4.2 Pias bønn

Pias bønn ble skrevet av Pia, som er kvinne født i en mannskropp. Etter første deltagelse i julegudstjenesten i Hoff kirke, satt hun igjen med så sterke opplevelser, både åndelige og ved at hun kunne få komme til kirken som den hun var. Det ble til en bønn til Gud. Siden har denne blitt fast samlingsbønn i gudstjenestene for transpersoner.

Pias bønn:

Herre,

Jeg bøyer meg for deg i ærbødighet.

Ved det ytterste av vår fatteevne ser vi knapt begynnelsen av din visdom.

Med vår samlede kunnskap forstår vi kun litt av ditt skaperverks mangfold.

Ved vår ytterste tanke forstår vi ikke omfanget av din kjærlighet.

Med vår ringe forstand fatter vi lite av hvordan vi selv er skapt.

Hvem er vi;

Som leser om fordømmelse, der du har skrevet kjærlighet.

Som setter oss til doms over de egenskaper du har gitt vår neste.

Som skammer oss over de gaver du har gitt oss.

Som gjør dem til en byrde under hvis vekt vi vakler.

Allmektige Far,

Om jeg skulle bryte sammen under vekten av dine gaver, så ha barmhjertighet med oss, for ved det ytterste av vår fatteevne ser vi knapt begynnelsen av din visdom.

2.4.3 Program for julegudstjenesten i Hoff kirke

FORBEREDELSE

Klokkeringing

Informasjon om dagens gudstjeneste

Kort stillhet

Tre klokkeslag

SAMLING

Preludium

Lystenning: adventslys

Salme/ sang

Samlingsbønn: Pias Bønn:

Nådehilsen

ORDET

Dagens teks

Sang

Lystenning ved lysgloben (meditativ musikk i bakgrunn)

Preken

Salme ”Jeg vil gi deg, O` Herre, min lovsang”

Sang

Salme/sang

Salme 139 (leses)

NATTVERD

Verba

Fadervår

Fredshilsen

Brødsbrytelse

Utdeling (”Fall til ro og kjenn at jeg er Herre”, spilles i bakgrunnen)

Sang ”Mitt hjerte alltid vanker”

SENDELSE

Sang ”Deilig er jorden” Menigheten står

Velsignelse

3x3 klokkeslag

Postludium

Utsendelse

3. TEORI

I dette kapitlet vil jeg legge et teorigrunnlag for å få en større forståelse i gjennomgangen av intervjuene og i drøftingen av materialet. Istedenfor bare å fokusere på en hovedteori, har jeg forholdt meg mer utvelgende og brukt forskjellige teori-elementer som jeg finner relevant innenfor de ulike sidene ved det tema jeg skriver om.

3.1 Kirken

Kirken blir ofte kalt Guds hus, og for mange blir kirken et spesielt møtested mellom Gud og mennesker (Valen-Senstad 205: 159). Her blir Guds nærvær synlig gjennom Hans ord og sakramenter. Det er et sted man kan søke for å finne fred, ro, i både glede og sorg, og få nytt pågangsmot. Ikke bare for å glemme smerte, nød, kropp og vonde tanker, men for å kunne møte livet i denne verden med gode krefter fra en annen verden (Valen-Senstad 205: 159). I kirken kan man sitte ned, tenne lys, og følge en kjent gudstjenesteliturgi som er fastlagt av andre. Da virker det som om det kan være lettere for mange av informantene jeg har snakket med å føle at Gud er nær, fordi tankene får tid og rom til å kjenne at Gud faktisk var hos dem likevel.

Spørsmål som omhandler etikk, moral og verdier har alltid hatt og har en sentral plass i kirken. Kirken formidler et livsperspektiv til mange, og blir et sted hvor man kan søke kontakt med noe som er hellig (Johannessen 2011:205). For noen er kirken det eneste stedet de hører om Gud, som oftest i forbindelse med dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelse. Slike settinger er ofte preget av mye følelser, og sinnet er ofte farget av hvordan man har det der og da. Hva får man med seg som foreldre til dåpsbarnet og konfirmanten? Hva får konfirmanten med seg ut i livet? Hva får brudeparet med seg inn i ekteskapet, og hvordan er ordene som de pårørende hører når de følger sine til den siste hvile?

Når det som formidles i gudstjenesten løfter folk, blir det en god opplevelse. Som deltager i en gudstjeneste sitter man ganske ubeskytta og tar imot både det som skjer konkret under en gudstjeneste, og det som blir sagt. Det som kommer fra presten blir om mulig enda viktigere når vi har med marginaliserte grupper i samfunnet å gjøre. Spesielt er det viktig for dem som sliter med vonde opplevelser og har tunge tanker. Jeg har, gjennom mine egne

erfaringer fra flere forskjellige kirker og frimenigheter, sett at kirkens folk kan ha ordet i sin makt. Mennesker formes med ord, arbeid, handling og med refleksjon, ikke med taushet (Svare 2006:70). Men kirkens hellighet er ikke avhengig av menneskers moralske standard (Valen-Senstad 205: 166), selv om det er lett å tro innimellom. Jesus er i og mellom mennesker, og det å bli møtt med kirkens hellighet kan bryte lukkede sirkler, og mennesker kan møtes med solidaritet, omsorg og åpenhet (Valen-Senstad 205: 166).

Hovedvisjonen for den norske kirke er: «I Kristus, nær livet; en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke». Vi som jobber i kirken har en forståelse for at tjenende betyr mer enn bare å tjene Gud. Det betyr blant annet nestekjærlighet, inkluderende felleskap og kamp for rettferdighet. Åpen folkekirke har et positivt preg, og skal, som det står i visjonen; verdsette mangfold og ulikheter ved respekt og felleskap.

Jeg savner likevel det at kirken har et overordnet mål som er lett for folk å forstå, og som løfter og anerkjenner alle mennesker. Diakonhjemmets sykehus har en målformulering jeg synes er veldig fin, og i den har jeg funnet selve grunnlaget for oppgaven min som er å «anerkjenne sine medmennesker og bekrefte deres menneskeverd» (Carlsen 2011:37). Det å leve ut Guds ord i handling er en hovedtanke i bibelen.

I mange konfirmantundervisninger blir det spurt: Hva ville Jesus ha gjort i gitte situasjoner? Det er litt av et spørsmål, men dog så viktig å tenke over når ordene plutselig blir for mange og kompliserte. Det at kirken er med på å anerkjenne folk for dem man da er, og på den måten viser at hvert menneske har sin verdi, nettopp i kraft av å være seg selv. Den kirken folk møter i sin hverdag, og i sorg og glede, er viktig for folk. Gode møter med bl.a diakon eller prest i kirken, kan være avgjørende for deres forhold til kirken, og troen på Gud (Johannessen 2011:214). Det er dette jeg har erfart gjennom intervjuene mine også. Møte med ”bakkemannskapet” i Hoff kirke er så godt at troen på Gud, kirken og sine medmennesker har blitt styrket og fornyet. Dette er i kontrast til hva mange dessverre har opplevd for ofte, at kirken kan fremme dårlig samvittighet istedenfor å sette den fri (Johannessen 2011:215).

3.2 Gud

Selv om Gud er nær, konkret og tilgjengelig i Jesus Kristus, mannen fra Nasaret, og i nattverdeselementene (nattverden), kan det føles som om Gud ikke kan sees, identifiseres eller avgrenses (Valen-Senstad 205: 81). Det er lett å føle at Gud er langt borte, men kan det være vi mennesker som fjerner oss fra Ham? I en hverdag preget av jag og mas, blir det fort mye støy som forstyrrer det indre livet. Angst og usikkerhet kan forsterke dette. Tilhørighet til Gud og ikke minst tanker omkring Gud forsvinner så lett, selv om ønsket om å være ett med Ham ligger der som en grunntone.

Alle er like for Gud. Gud elsker alle, og ser alle. Sagt på en annen måte; Vi er alltid sett og alltid elsket. Paulus sier i Gal. 3,28 at « *Her (i kirken, i menigheten) er det ikke jøde eller greker, slave eller fri, mann eller kvinne. Dere er alle en, i Kristus Jesus.* » I møte med Gud er vi alle like. Mange transpersoner jeg har snakket med på julegudstjenesten ber om at Gud skal være nær og gi dem mot og styrke til å tørre å være den de er, i både kvinne og mannsuttrykk. Når folk er trygge sammen, så gjør det en gudstjeneste god og meningsfull.

Fortellingen om den barmhjertige samaritan (Lukas 10. 25-37) står sterkt i sentrum når vi møter folk som har det vanskelig i livet sitt, og i møte med andre mennesker. Det er ofte i møte med en annen at man kjenner på hvordan man egentlig har det. Da er det godt å bli møtt med åpne hender og hjerter. Det kan gjøre lidelsene mindre (Valen-Senstad 205: 85), og tryggheten rundt sin egen identitet bli større.

3.2.1 Skapt i Guds bilde

Kirken vår lærer at vi som hele mennesker, med kropp og sjel, er skapt i Guds bilde; altså vi ligner Gud. Alle mennesker, mann, kvinne, jente, gutt, barn og voksen er sånn sett vandrende tegn på at Gud er iblant oss. Kroppen vår, som er så skjør og så sterk på samme tid, er vi stolte og skamfulle over. Vi er mennesker fulle av motsetninger, og bare slik kan vi kjenne at vi lever. (Grøtberg 2006:60)

De fleste tar det for gitt at vi har et bestemt kjønn. Vi har mer en nok med tanker, jobb, familie og blir oppslukt av hverdagen som går sin gang. Med mange transpersoner er det annerledes. De tenker på sin kjønnsidentitet og sitt kjønnsuttrykk ofte, og til tider hver dag, hele tiden. Den passer ikke med følelsen av å være kvinne eller mann. For følelsen er så

mye mer sammensatt enn å være – bare kvinne, eller – bare mann. Kroppen ser ikke ut som ønsket, og mange skammer seg over den. I bibelen står det i 1.kor, 12. 23-26;

23 De kroppsdelene som vi synes er mindre ære verdt, dem gir vi desto større ære. Og de delene vi føler skam ved, kler vi desto mer sømmelig; 24 de andre trenger det ikke. Men nå har Gud satt sammen kroppen slik at det som mangler ære, får mye ære, 25 for at det ikke skal bli splittelse i kroppen, men alle lemmene ha samme omsorg for hverandre. 26 For om ett lem lider, lider alle de andre med. Og om ett lem blir hedret, gleder alle de andre seg (Bibelen 2011).

Utfra disse bibelversene kan man tenke store tanker om kroppen vår, for her blir det sagt at vi er mirakler hver eneste en av oss (Grøtberg, 2006:60).

3.2.2 Nattverd

Nattverden er et av kirkens sakramenter. Det er en hellig handling, hvor vi tar imot brød og vin, og på den måten tar imot Jesus. Når vi leser om nattverd i bibelen, handler det om at Jesus vil gi av sin godhet, og gi verdighet tilbake til mennesket. Dette gjør Jesus ved å gi av seg selv og å by på seg selv (Anstorp, m.fl 2003 :73). Vi feirer nattverd fordi Jesus ba oss om å gjøre det, så vi kan minnes at Han døde for oss.

Det som skjer helt konkret i nattverden, er at **brødet** er Jesu kropp som stod opp fra de døde og minner oss på evigheten vi har fått del i. **Vinen** er Jesu blod, og minner om at Jesus døde på korset for oss. Da Jesus døde på korset, tok Han på seg all skyld og all synd så vi mennesker skulle få muligheten til å begynne på nytt med blanke ark. Vi fikk en ny sjanse, og får ny nåde hver eneste dag. Gjennom nattverden reiser Gud oss opp, så vi får ny styrke og nytt håp (Valen- Sendstad 2005: 182).

Ved nattverdbordet kan vi legge fra oss alt vi bærer på av krav, angst og skam, og ta vi imot Guds kjærlighet. Et måltid i seg selv kan smake nydelig og har stor verdi fordi det gir kroppen næring, nye krefter til å reise seg, ta fatt på det du skal, og fortsette fremover (Valen- Sendstad 2005: 181). I en kirkelig betydning blir et måltid vi deler med andre, til et felleskap hvor man kan utvikle en trygg og sosial identitet i møte med Gud og menigheten. Nattverden kan gi oss noe vi ikke visste vi lengtet etter, men som i et kort øyeblikk dukker opp og gir oss fred. (Valen- Sendstad 2005: 181) Dette øyeblikket kan vi ta med oss, og kanskje gjør det oss sterkere i møtet med det vi syns er vanskelig å kjenne på i hverdagen.

3.3 Frigjøringsteologi

Gustavo Gutiérrez Merino er en av de mest kjente frigjøringsteologene, og det var han som skapte uttrykket «frigjøringsteologi». I frigjøringsteologien legges det vekt på rettferdighet, likeverd og frihet fra fattigdom og undertrykkelse (Teologi:1).

Diakoniutdanningen jobber tverrfaglig med å fastholde en sammenheng mellom tro og fag, og har som mål å gjøre mennesker istand til å kunne møte andre i en vanskelig situasjon og å vite hvilken handling situasjonen krever (Nordstokke 1999:62). Dette er også viktig i frigjøringsteologien, og i møte med den blir diakonien, som er en selvsagt del av kirken, en naturlig medhjelper. Målet med frigjøringsteologien er å frigjøre den undertrykte. Der frigjøringsteologien tar et standpunkt for de fattige, er en innsats for svake og utsatte i samfunnet et kjennetegn på diakonien. Diakonien er handlingsorientert utfra en forståelse om at det er en dyp sammenheng mellom praksis og identitet, og mellom tro og handling (Nordstokke 1999:62).

Frigjøringsteologene beskriver sitt arbeid som kritisk refleksjon over praksis, (Nordstokke 1999:61) man er nær mennesker som kjemper for et verdig liv (Nordstokke 1999:57). I «De undertryktes pedagogikk» sier pedagogen Paulo Freire at man må ta utgangspunkt i hvilke behov og ønsker som ligger der. Gjennom frigjørende dialog kan man åpne opp for deltakelse og forsøke å demme opp for maktmisbruk. Det er lett å forestille seg hva mennesker trenger istedenfor å lytte til hva de faktisk har behov for. De må bestemme selv, så ikke vi bestemmer for dem. En sann frigjørende handlemåte er å stille seg kritisk til de tankene, mennesker som er eller føler seg undertrykte, har i sitt indre. La disse tankene komme tydelig til uttrykk, og på den måten bli oppmerksom på hva som undertrykker, og få hjelp til å bli fri fra dem (Freire 1999:kap3). Empowerment er et ord som passer inn her. Empowerment kan forstås som det motsatte av undertrykking. Empowerment skal styrke og mobilisere folks egne krefter inni seg, så de igjen kan nøytralisere krefter som fremkaller avmakt.

Målet med Empowerment er bl.a å ta tilbake makten i eget liv, å bestemme og utføre det man vil med og i eget liv (Avd. for sunnhetsfremme:23). Alle mennesker har evner og forståelse som de kan bruke i forhold til de problemer eller utfordringer de står ovenfor. Bare en bevisstgjøring på situasjonen man er i, kan hjelpe et menneske til å komme fri fra sin fastlåsthet i den, og etter hvert tilegne seg evnen til å gripe inn i virkeligheten når den

avsløres. Dialogen har, ifølge Freire, kjærlighetens og ydmykhetens kjennetegn (Freire 1999:kap3).

Jesus var en frigjører for alle mennesker, og tok seg spesielt av dem som var utsatte, for de som var fulle av skam og lå nede. Det er ikke så mye statistikk på at transpersoner blir direkte utstøtt, mobbet eller diskriminert, men det skjer mye indirekte undertrykking. Med det mener jeg at transpersoner blir snakket om, men ikke til. Folk har indirekte holdninger som gir uttrykk for at det ikke er akseptert å være transe. Det er lett å slenge en sleivete kommentar etter å ha vært f.eks. på show med Great Garlic Girls. Det å si noe morsomt rundt det å være «sånn mannedame, å drive og kle seg ut slik», er vanlig. Det er dessverre hverdagen til veldig mange transpersoner. Det å være transperson blir sammenlignet med å være i underholdningsbransjen, noe man kan le av. Transpersoner hører det, og risikerer liknende kommentarer på jobben, hjemme, sammen med venner, familie og ute blant andre mennesker. Det er ikke sikkert det blir sagt i ondskap, ei heller er det sikkert at de som sier slikt mener det når det kommer til stykket, eller ville kommet med et slikt utsagn om de visste at en av menneskene som stod der var transperson. Men all fortietheten og alt det uttalte, gjør at transpersoner føler og tolker at det ikke er aksept for å være den de er med sine to kjønnsuttrykk. Undertrykkelsen ligger i det at de blir bundet i angsten og skammen for hva andre vil si til dem om de hadde stått frem som transpersoner. Dermed blir det at man er transperson fortiet. Jesus så forbi det ytre, og inn i selve menneske. Han så hjertet til både prostituerte, tollere og andre som hadde blitt tatt i synd (Køhn og Sønderbo 2003:121). De som var lærde og sterkt troende tok seg i mindre grad av disse, selv om evangeliet sitt klare budskap var og fortsatt er at vi skal få hjelp til å hjelpe vår neste. Gud er på de undertrykte sin side, og evangeliet er frigjøring i praksis. Kirkens bymisjon og Kirkens nødhjelp er eksempler på sektorer som i dag har latt seg inspirere av et møte med frigjøringsteologien (Nordstokke 1909:62).

Frigjøringsteologen Loenard Boff utviklet på 1950-tallet en metode som gikk ut på å se, bedømme og handle. Første trinn er å *se*. Fokuset hans starter med å kartlegge de utfordringene som menigheten og lokalsamfunnet har. Det er viktig for det diakonale arbeidet å se hva de faktiske behovene er før man kan sette i gang tiltak. Deretter prøver han å finne ut hvordan marginaliserte og andre utsatte selv oppfatter sin egen situasjon

(Notland og Korslien 2011:238). Det andre trinnet er å *bedømme*. Det er viktig å vurdere og bedømme det en har sett. Her bringer man også, ifølge Boff, inn impulser fra kristen identitet og tro, for så å reflektere over praksisen (Notland og Korslien 2011:239). Her er det viktig at Guds omsorg for mennesker som lever i fattigdom og lidelse komme til uttrykk gjennom ord og handling relatert til den verden vi er en del av, lokalt og globalt (Notland og Korslien 2011:239).

Tredje trinn er å *handle*. Med bakgrunn i de to andre trinnene å se og bedømme, skal man her handle reflektert og fokusert. Slik kan den diakonale virksomheten etterprøves, og om nødvendig redefineres på bakgrunn av det vi har funnet ut gjennom å se og bedømme (Notland og Korslien 2011:239). Innsikten skal tilbake til praksis, slik at poenget ikke blir frigjøringsteologi, men frigjøring (Nordstokke 1999:55).

Jesus så, bedømte og handlet, og er derfor en hjelp til oss når vi leser evangeliet, så vi igjen kan se, bedømme og handle til det beste for våre medmennesker. Slik kan vi være med på å hjelpe andre ut av undertrykkelse. Når transpersoner blir tryggere i seg selv, blir det mindre fokus på det materielle som klær, makeup, parykk, m.m. Fokuset blir *hvem* de er. Det ytre viker plass for det indre (Arntzen 2012). Det er disse transpersonene som ofte tør å gå ut blant andre mennesker omkledd i sitt kvinneuttrykk. For hva er overvinnelse av undertrykking sett fra transpersoners sitt perspektiv? Det er at de har jobbet seg ut av skapet og føler seg frigjort fra sin skam og sin frykt. Og når transpersoner omsider kommer ut, ofte med hjelp, er det ikke så farlig der ute i verden likevel. Noen vil se dem i øynene, ta dem i handa og møte dem der de er, som det menneske de er.

3.4 Skam

Hemmeligheter omkring sin egen kjønnsidentitet er ofte forbundet med angst og skam, og kan være svært selvødeleggende. Finn Skårderud sier i Trygve Wyller sin bok om skam (Bergen, 2001), at skam er meget komplekst, og er med på å bidra til vår tilpasning i livet. Som med alle komplekse systemer blir de ofte brukt feil; man skammer seg for mye eller for lite, og dessverre er det stort sett feil folk som skammer seg. Mennesker som skammer seg trekker seg tilbake fra andre, og den reaksjonen kan forstås som en beskyttelse mot å bli mer ødelagt. Den beskyttelsen kan bli et problem, når den skamfulle trekker seg så mye tilbake at h*n blir værende utenfor de relasjoner som er helende (Wyller 2001:38). For det er vanskelig å hjelpe en som er taus, en som holder seg selv utenfor. Den sinte kan skrike og lage leven for å bli hørt og sett, den som bærer på en stor skam blir stille, eller snakker om alt mulig annet enn det som kunne sette h*n fri. «Skam er opplevelsen av egen uverdighet» sier Skårderud, og den onde sirkelen blir skammen for skammen; at det er skammelig å vise frem sin skam.

En person som bærer på sorg eller angst, kan ta imot den omsorgen og medfølelsen omgivelsene viser. Den som er skamfull forventer å få forakt. Slik blir det å bære på en dyp skam en dobbelt så stor byrde (Wyller 2001:40). Skam kan være angst for en avsløring, eller fantasien om denne. Hva vil de andre si eller mene? Man skammer seg sånn over seg selv, at man ikke vil at andre skal ta del i den skammen. På en måte viser man andre en utside som både er og ikke er en selv, det onde øyet er ens eget, sier Skårderud, men de andre er alltid med i fantasien. Det er nok med tanken, man kan skamme seg i enerom også (Wyller 2001:43).

Kommer skamfølelsen akutt, viker blikket. Man vil ikke dele øyekontakt og ser bort. Man vil ikke se seg selv heller, fordi skammens vesen er å se seg selv med den andres blick (Wyller 2001:43). Selv om den andres blick er en del av fantasien. Skam gjør at man føler seg fullstendig utlevert til andres blick, man er synlig- men samtidig er man ikke beredt til å være synlig (Køhn og Sønderbo 2003:36). Når det gjelder transpersoner er redselen for å bli avslørt med sin kvinnelige identitet så stor at de ofte blir handlingslammet i forsøk på å vise seg til andre. Skammen kan føre til handlingslammelse sier Finn Skårderud. Man utsetter, dveler ved og klarer ikke å utføre det man ønsker. Den som handler gjennom å

ikke handle, får heller ingen respons. Da kommer i tillegg til skammen, et nederlag av det å ikke våge (Wyller 2001:45) .

For at man skal klare å sette ord på skammen, kreves det at det er blitt etablert en tillitt. Det å dele sin store skam er det samme som å utlevere seg selv, og da er det nødvendig med en trygghet i bunn, så man stoler på at den andre tåler å høre det som blir sagt, og kan ta det imot (Wyller 2001:45). Det er ikke enkelt å snakke om, eller dele dyp skam med andre, men klarer man å snakke om skammen sin, kan det bli mindre skam. Man må erfare at andres aksept av seg selv er sann, og at andre ser på en med samme øyne som etter at man har delt skamfølelsen man bærer på (Wyller 2001:45). For det trengs mot når man vil synliggjøre sin skam. Man er ikke modig, men man blir gjort modig i en frigjørende dialog i tillitt til og med andre. Deler man en skam, kan den bli omdannet til sorg, sier Skårderud. Sorg kan man snakke om. Den dype skammen lukker for forståelse og innsikt, fordi den er hånlig og full av selvbebreidelse (Wyller 2001:52).

3.5 Noe teori vist i praksis; et diakonalt blikk fra Stensveen ressurscenter.

Om vi hadde klart å tenke at et av målene i møte med et annet menneske var å gjøre den andre til en bedre person, hadde vi kanskje sett hverandre med litt andre og nye øyne. Plan for diakoni snakker om ”Det diakonale blikk”. Det blikket som ser inn i en situasjon og handler utfra den innsikten, må oppmuntres og fremelskes.

Marion Arntzen er en person jeg har erfart har et diakonalt blikk, en som ser, og handler. Det var jo nettopp slik julegudstjenesten ble til. Når transpersoner tar kontakt med Stensveen ressurscenter, er ofte Marion en av de første noen transpersoner henvender seg til når de skal våge seg ut av skallet sitt. Hun har erfart å møte mennesker som er så fulle av angst at de snur før de har kjørt inn på gårdsplassen. Som bestiller, og avbestiller timer, fordi de ikke turte å komme likevel. Mennesker som er så usikre at de ikke klarer å løfte blikket (Wyller 2001:43), og som er så svette og klamme av redsel at man kan lukte frykt (Arntzen 2012). Det er rom for å være redd. På laftehuset på tunet kommer det ingen andre inn, og transpersoner kan hvile i at det bare er Marion de møter. Er det behov og ønsker, kontakter Marion profesjonell hjelp.

En privat samtale med de som søker hjelp, kommer nesten alltid først. Ved en senere anledning har kanskje noen av transpersonene et behov for å gå ute i hagen omkledd, der er veien tilbake inn i laftehuset kort, og fra vinduet inne kan de trygt stå og se ut, uten selv å bli ordentlig sett. Neste steg er å våge seg inn i huset, inn på kjøkkenet, rundt bordet. Når transpersoner er her, vet de at det kan komme besøk; Harald, barna til Marion, venner og andre som kommer innom. Det er en del av prosessen og filosofien på Stensveen, det å utfordre seg selv, steg for steg, og slik bryte ned tanken på det som var farlig. Ved neste besøk er det kanskje ikke så skummelt å møte på noen lenger, og det blir heller hyggelig å treffe kjente på Kapp. Det blir sosial trening i å være omkledd i møte med andre mennesker. Når noen tar steget og kommer helt inn i huset, blir de sett, lyttet til og møtt med nestekjærlighet og en fordomsfrihet de aldri hadde trodd var mulig.

Det er godt å komme til steder der kommunikasjon er i fokus. Alle får erfare at hver stemme blir hørt, og de kan dele sine fortellinger om livet (Jordheim 2011:20). Mange gode samtaler har funnet sted rundt kjøkkenbordet i Stensveen, og slik har også jeg lært forskjellige menneskeskjebner å kjenne. De erfarer å være viktige, og får plass (Jordheim 2011:20). Å sitte med hver sin kaffekopp i et privat hjem, gir en annen trygghet for mange. De trenger ikke å skjule seg, her får de være den de er, og den de ønsker å være. Å få lov å være den man er, med alt det innebærer, kan være med på å skape en bedre selvfølelse og en større selvrespekt.

Det som hindrer oss i å gjøre praktisk nestekjærlighet er ofte usikkerhet, frykt, egoisme, likegyldighet, forakt og fordommer. Marion snur sakte men sikkert det å være «utrygg i eget uttrykk» til å bli «trygg i eget uttrykk» (Arntzen 2012). Hun reiser rundt og holder foredrag over akkurat disse ordene. Det å åpne opp å tørre å kjenne på det som er ukjent. Kanskje det ikke var så farlig likevel? Kunnskap skaper mindre fordommer, og mindre fordommer reduserer mobbing. Når folk har mer kunnskap, er det lettere å våge å gå ute blant andre omkledd. Hvis flere kjente til dette, ville veien til et verdig liv bli enklere.

Dersom vi våger å ha et åpent sinn, og lytter til hva som blir sagt, er det lettere å se personen bak det vi fysisk ser. Da ser vi forbi det som umiddelbart kan virke forstyrrende på oss, og vi kan begynne å snakke på et mer personlig plan. Det er stor forskjell på å bli snakket til, eller snakket om. At vi får kjemi med en annen person har ikke noe med utseende, klær, legning, funksjonshemming, lyter eller feil å gjøre. Det har å gjøre med å

tørre å ta et annet menneske for den h*n er. Det er å møtes, hjerte til hjerte, og kjenne at vi har noe å gi hverandre. Slik er det med transpersoner også. Vi kan ofte se at det er en mann omkledd i dameklær, eller en dame omkledd i herreklær. Vi blir glad i mennesket, ikke legningen eller uttrykket, som eksempel her, klær. Når vi tørr å sette navn på det som hindrer oss, kan vi lettere gjøre noe med det (Plan for diakoni 2007:18).

Nestekjærlighet kan trenes på, og vi kan la oss inspirere til å leve den ut. Diakoniplanen sier at barmhjertigheten ikke ydmyker mottakeren, men ivaretar den andres verdighet (Plan for diakoni 2007:16). Det gir ny verdighet til transpersoner som trenger å bli reist opp og sett for den h*n er. Marion fortalte meg at det kan være spesielt vanskelig, og derfor så viktig, for transpersoner å møte Harald. Redselen ligger i det å være redd for å ikke bli akseptert som den mannen de er, når de viser seg i sitt kvinneuttrykk. Det de fleste erfarer, er at det gikk veldig bra. De ble akseptert, det var frykten for avvisning som lå som et hinder (Arntzen 2012). Jeg har fått det inntrykket at angsten for avvisning er så stor, at mange transpersoner føler seg avvist før de egentlig er blitt det (Jf. Wyller 2001:45).

Når det gjelder familie, er kunnskap og åpenhet rundt sin kjønnsidentitet avgjørende for fremtiden sammen med en du er glad i. Når man går inn i et forhold med åpenhet om seg selv, blir forholdet basert på ærlighet og trygghet. Det er med på å lage en mer stabil plattform, hvor familien kan vokse og blomstre (Arntzen 2012). Diakoniplanen sier i kapitlet om kampen for rettferdighet, at det er viktig å kunne stille seg ved siden av sine medmennesker, ikke som passiv tilskuer, men engasjere seg aktivt (Plan for diakoni 2007:10). Marion har tatt kampen for rettferdighet på alvor. De er mange som ringer i dyp nød, og med tunge deprimerte tanker over den kjønnsidentiteten de har, og ønsker å ta sitt eget liv. Stensveen ressurscenter er ikke blitt et offentlig godkjent sted hvor transpersoner kan komme, med økonomisk støtte og hjelp fra kommunen / staten. Det blir derfor for dyrt for mange å være der over lang tid. Diakoniplanen sier at;

«mennesket lever i og er avhengig av samfunnsmessige strukturer. (...) systemer er med på å bestemme den enkeltes liv. Det er derfor nødvendig å klargjøre årsakene til menneskelig nød og lidelse, arbeide for å endre forhold som opprettholder nødtilstander og skape nye livsmuligheter» (plan for diakoni 2007:10).

Transpersoner lever som sagt i dyp hemmelighet, og det gjør det enda vanskeligere å tørre å søke annen hjelp (Jf. Wyller 2001:50). Mange av de som har ringt til Marion, har ikke

sett noen annen utvei enn å ende livet sitt. Som medmenneske er det tungt å høre slike historier. Det er jo ikke alltid mulig å endre en vanskelig livssituasjon, ei heller samfunnsmessige strukturer som gjør det vanskelig for noen å få den hjelpen de trenger, så av og til kan man bare være til stede, hjelpe et menneske til å leve med sin smerte, klare å stå i den andres lidelse og gå et stykke på veien sammen med den andre.

Mange transpersoner som har kommet til Stensveen ressurscenter i mange år, bruker nå sin erfaring på å hjelpe og støtte andre transpersoner som nettopp har tatt et lite steg ut av skapet de har sittet i så lenge. Det er empowerment i praksis. Deres indre nye kraft får komme ut i form av selvtillit og trygghet i eget uttrykk, så de kan hjelpe andre til å komme dit de selv er i dag (Arntzen 2012). De transpersonene har fått tilbake makten i eget liv, og med de ressursene de har funnet tilbake til inni seg, kan de være med å gjenoppbygge andre transpersoners evne til å handle på egne vegne i sin hverdag (Midtsundstad 2005:36).

4. METODE

Jeg gjentar en sammenfatning av problemstilling her: Har troen på/synet på Gud blitt fornyet etter din deltakelse på julegudstjenesten i Hoff kirke, og har ditt forholdet til kirken blitt mer personlig og trygt?

Jeg anonymiserer transpersonene på den måten at jeg bytter ut alle navn med fiktive navn skrevet i anførselstegn, og jeg tar bort sensitive opplysninger som kan si noe om hvor de bor, jobber og eventuelt hvor de har sin kirkelige tilhørighet.

4.1 Det kvalitative intervjuet

Det kvalitative intervjuet gir mulighet til å gå i dybden, og er opptatt med å forstå og finne ut ”hvorfors” og ”hvordan”. Det skiller seg derfor fra kvantitative metoder som vektlegger utbredelse og antall (Thagaard 2003:16).

Jeg skal i denne oppgaven prøve å finne ut hvordan transpersoner tenker omkring sitt forhold til Gud og kirken før og etter deltagelse i julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke. Selv om det har sine svakheter har jeg valgt å bruke det kvalitative intervjuet som datainnsamlingsmetode. Svakheten her ligger i at det antallet transepersoner jeg intervjuer er så lite, så jeg er varsom med å generalisere for mye. Likevel tror jeg det som kommer frem av samtalene mine med informantene vil gi et innblikk i transpersoner sitt forhold til kirke og Gud, og tanker rundt å være transperson som ellers er så skjult for andre.

Dette er et felt og en minoritetsgruppe det finns lite kunnskap om, og det er heller ikke, iallefall i Norge, gjort noe forskning rundt transpersoners forhold til Gud og kirken. Innenfor det norske kjønnsforskningsfeltet er transpersoner også en lite utforsket gruppe, noe mer er det nok forsket på internasjonalt, men det blir for stort å ta inn i denne oppgaven. Jeg håper å kunne bidra med litt i den store sammenhengen i denne masteroppgaven.

4.1.1 Informantene

Jeg dybdeintervjuet seks transpersoner og snakket med presten Lasse Gran som har holdt gudstjenesten. Jeg valgte å intervju soknepresten fordi det er han som har vært prest på julegudstjenesten i 12 år. Han går snart av med pensjon, og det er et ønske at denne gudstjenesten skal fortsette etter hans avgang. Jeg ville derfor høre litt om hans tanker rundt den første gangen han holdt gudstjenesten, og hva han følte da han ble spurt.

Informantene ble valgt på bakgrunn av at de har deltatt flere ganger på julegudstjenestene, og fordi de faktiske turte å stille opp. Dette sier noe om hvor sårbar gruppen er. Redselen for å bli gjenkjent utfra historiene sine var nok til at noen trakk seg underveis.

Spørsmålene jeg stilte er i utgangspunktet ja/ nei spørsmål, og kan umiddelbart virke som lukkede. Jeg har vært bevisst på dette underveis, og fulgt opp med mange flere spørsmål underveis i samtalen; bl.a. om informantenes tanker rundt det å ta/ ikke ta nattverd, møte med presten, og om de hadde vært omkledd i en kirke før. De som svarte på mail, fikk samme tilleggs spørsmål som de jeg snakket med. Alle fikk spørsmål om deltakelse i god tid i forveien, med spørsmål og informasjon om oppgaven, og at de ble anonymisert. Det at informantene var forberedt på spørsmålene de fikk, gjorde at de hadde reflektert rundt dem da vi snakket sammen. Jeg opplevde at vi hadde gode og rørende samtaler, og jeg fikk et unikt innblikk i tanker og følelser de hadde rundt opplevelsen av å være / ikke være i kirken.

En informant vegret seg for å bli med, men syntes at det var så viktig at denne oppgaven ble skrevet at han valgte å stille opp likevel. Jeg har vært veldig påpasselig med å minne på at de når som helst kunne trekke seg. Jeg visste ikke noe om deres troshistorie, men jeg hadde snakket med, og møtt alle sammen på gudstjenesten før. Alle informantene ønsket veldig gjerne å bidra med sine opplevelser og erfaringer til oppgaven min.

Fire av transene ønsker å anonymiseres, og to ønsker å stå frem med navnet sitt. De har sagt at nå har de endelig kommet ut av det innerste hjørnet av skapet sitt, og ønsker å stå frem som den de er og ikke skjule seg lenger.

4.1.2 Gjennomføring av intervjuene

Informantene bor spredt i Norges land. Det var med på å bestemme hvordan intervjuformen ble. Jeg har møtt en av informantene, tre har jeg snakket med på telefonen, og to har svart meg på mail. Noen jeg har spurt, har trukket seg underveis, det ble for skummelt. Det at jeg møtte informantene på tre forskjellige måter har nok påvirket svarene på den måten at jeg ikke har fått den dialogen med de to som har svart på mail, på samme måten som de jeg snakket med på telefon eller personlig. Den ene av informantene som svarte på mail, sa jeg kunne ringe om jeg trengte å stille oppfølgings-spørsmål, noe jeg ikke hadde behov for, da svarene var mer enn velformulert.

Felles for dem som jeg har snakket med på telefonen og privat, er at samtalen har foregått i enerom uten forstyrrelser, eller at det var fare for forstyrrelser fra utenforstående. Det har gitt meg en ro til å være mer lyttende og tilstede, samtidig som informantene ikke har behøvd å bekymre seg for å bli avslørt som transpersoner.

Jeg har som sagt snakket med alle under gudstjenesten før, det var nok med på å ufarliggjøre det å snakke i telefon kontra å møtes personlig. Jeg brukte diktafon, og det gjorde at det gikk an å ”hoppe” litt frem og tilbake mellom temaer, og likevel beholde den røde tråden da jeg transkriberte samtalen i etterkant. Jeg opplevde å ha gode samtaler med både de jeg snakket med på telefonen, og med de informantene jeg møtte. Fordelen der, i forhold til mail og telefon, var at jeg ved å se personen, lettere kunne lese situasjonen og følelser, og spørre mer utfyllende på det som dukket opp underveis.

En utfordring under intervjuene var å holde seg til tema. Informantene hadde mye på hjertet, og jeg måtte jobbe litt med meg selv for å dra dem tilbake til saken. Mye av det de fortalte var så interessant at jeg gjerne skulle tatt det med i oppgaven. Dessverre ligger det utenfor tema og mitt diakonale fokus, så det får bli ved en annen korsvei.

På min vei til å bli diakon har jeg selv opplevd mye, på godt og vondt, i møte med kirken og andre frimenigheter. Det gjorde at jeg i møte med informantene kunne være sterk i troen min, samtidig som jeg følte det var plass til deres tvil og frykt overfor Gud og kirken. Menigheter har alltid ulike fokusområder, og ofte engasjerer mange seg bredt i mennesker som befinner seg i ”spesielle livssituasjoner”, som flyktninger, mennesker med rusproblematikk, psykiske lidelser og forskjellige funksjonshemninger (Jordheim 2011:17). Mitt ønske om at kirken skal være et trygt sted for alle som ønsker å komme inn,

skinte nok igjennom i alle samtalene. Det kan ha vært med å påvirke at de fortalte så åpent om opplevelser rundt Gud og kirken.

5. PRESENTASJON AV INTERVJUENE

Her kommer en presentasjon av intervjuene. Oppgaven er veldig empirisk. Gjennom intervju med informantene har jeg fått en innsikt om transpersoners møte med kirken og Gud som er unik, og derfor ønsker jeg å la deres stemme komme tydelig frem i presentasjonen av intervjuene og i drøftingen. Istedenfor å la hver informant komme til orde om ulike spørsmål fra begynnelse til slutt, har jeg i presentasjonen av intervjuene valgt å dele opp empirien i ulike kapitler etter tema. På den måten blir det mer oversiktlig å lese, samtidig som jeg ikke mister verdifull informasjon fra informantene.

De ulike tema blir: Kjønnssidentitet, det første møte med julegudstjenesten i Hoff kirke, kirken, Gud og nattverd.

Jeg har bygget kapitlene opp med å kommentere kort hva sitatene inneholder mellom hver informant.

Dette er informantene:

Informant 1, «Gry»/«Tor» har jeg møtt og snakket med personlig. H*n er anonymisert.

Informant 2, Aase, har svart pr mail. H*n ønsker ikke å anonymiseres.

Informant 3, «Mari»/«Magnus» har svart pr. mail. H*n er anonymisert.

Informant 4, Reidun/ Truls intervjuet jeg på telefon. H*n ønsker ikke å anonymiseres.

Informant 5, «Trude» snakket jeg med på telefon. H*n er anonymisert.

Informant 6 «Line» snakket jeg med på telefon. H*n er anonymisert.

Grunnen til at ikke alle informantene står oppført med to navn, er at de ikke har omtalt seg selv ved sitt mannlige navn, og derfor tar jeg ikke det med.

Noen av informantene omtaler seg selv i tredje person når de snakker om sine to ulike kjønnssidentiteter. Det er vanlig for noen transpersoner å gjøre det. Noen gjør det hele tiden, mens andre transpersoner bare snakker om seg selv i tredje person før de har landet som trygge og fortrolige med å ha to kjønnsuttrykk (Arntzen 2012).

5. 1 Kjønnssidentitet

Informant 1, «Gry/Tor»

Det å ha to ulike kjønnssidentiteter kan være vanskelig, og er for mange veldig skambelagt.

«Nå føler jeg meg som ”Gry” uavhengig av klær, sminke og lignende, men det har ikke alltid vært slik... Jeg har vært milevis unna det å være trygg i kvinneuttrykk. Jeg har hatt så stor angst for at noen skulle se meg omkledd, det skamfulle og bisarre i det at en mann er kledd i kvinneklær fra innerst til ytterst. Late som om han er kvinne. Slik gjør menn ikke. Det er en tradisjonell måte å tenke på, slik er samfunnet bygd opp. Derfor har jeg følt meg veldig tilsidesatt.»

Veien frem til å føle seg trygg nok til å møte andre som den man er kan være lang.

«Nå er jeg 60 år, nå føler jeg meg som et helt menneske, men det har tatt tid. Det har tatt tid før jeg ble åpen, men nå er det mange som vet om ”Gry”. Nå føler jeg meg klar til å gi av meg selv til andre. Om jeg kan være med på å hjelpe sånn at en person finner veien til kirken så er jeg glad. Hvis jeg kan bidra med at et menneske får et bedre liv, da har jeg ikke levd forgjeves. «

Drømmen eller tanken om å være bare kvinne kan ligge der hos mange.

«Av og til ønsker jeg å bare være kvinne. Men det er noe med alt styret rundt det å bli kvinne da; parykk, klær, barbering, også det at kroppen min ikke er laget som en kvinnekropp... Men jeg har alltid likt de kvinnelige verdiene, og det en kvinne har representert. Menn og kvinner utfyller hverandre, de trenger hverandre. Men jeg liker den omsorgen en kvinne gir, og den rollen hun har som holder familien samlet, og sørger for at familiemedlemmer treffes. Hun er ofte limet i familien.»

Informant 1 spør seg selv om h*n roter med skaperverker når h*n blander kjønnsuttrykk..

”Jeg har tenkt mye rundt det som står i skapelsesberetningen; Gud skapte dem som mann og kvinne. Roter jeg med skaperverket når jeg har denne siden i meg, at jeg blander kjønnsuttrykk. Eller er det slik Han har tenkt noen som? Kjønn er jo så mye mer enn biologi. Jeg kan ikke forstå at han har skapt en avart av mennesket. At; Gud hadde en dårlig dag, derfor skapte han transene..”

Informant 2, Aase

Informant 2 forteller om ensomheten som ligger i å holde sin egen identitet skjult for andre.

«Min tro på Gud har vært en klippe jeg har klamret meg til når jeg i 40 år levde i ensomhet med min identitet der jeg kjente meg som kvinne i manns kropp. (...)inn i Guds hus der jeg fikk være hele MEG for første gang. Den åndelige varmen jeg kjente den gangen gjorde at jeg fortsatte å gå i kirker og delta i gudstjenester selv om jeg var en ”omkledd” transperson med manns kropp og en sterk opplevelse av å være kvinne i mitt hode.»

Informant 4, Reidun/Truls

Informant 4 sier litt om den prosessen som har ført h*n dit at h*n vil få Reidun som sitt andre navn.

«Jeg skal få Reidun som mitt andre navn, Truls Reidun. Jeg er der at jeg ønsker å være bare Reidun, uten å ta operasjon. Så jeg er mann, men lever som kvinne. Navnet kan være noe å skjule seg bak. Før var det veldig problematisk for meg om noen kalte meg Truls når jeg gikk i kjole. Når jeg går i kjole kan jeg jo ikke hete Truls. Men nå kan jeg det, jeg har på en måte tatt Truls tilbake, jeg føler meg sånn sett mer hel. Jeg er en transperson, det vil jeg alltid være.»

«Jeg har lyst å skrive en artikkel om hvordan jeg kom meg hit jeg er i dag, så kanskje vi kan ha den på hjemmesiden til FPE. (...) fordi det er tungt å være transperson, i alle fall i første fase. For mange er det tungt” hele tiden... Så kan andre ta del i den opplevelsen det er å virkelig føle seg som et helt menneske. Jeg gleder meg til og med til å stå opp om morgenen for å sminke meg nå. Det er det ikke mange av mennene på jobben min som forstår, hehe.»

Informant 5, «Trude»

Her snakker informant 5 om ønsket om å være som de andre jentene på skolen sin. Dette er 50 år siden, men minnet om den følelsen er like sterk i dag.

«Da jeg begynte å bli mer klar over min egen situasjon, kræsjet det helt med det jeg var oppdratt til og hadde lært. Jeg har hørt mye om synd og skam. Det var strenge regler for hvordan vi skulle kle oss. Og kleskoder for gifte kvinner når de skulle ut. Det vi har lært, tar vi jo ofte med oss. Selv om jeg følte jeg gjennomskuet de ganske fort, så følte jeg meg hele tiden annerledes. På skolen ble jeg forelsket i jenter f.eks., men også i det de hadde på seg. Jeg hadde lyst å kle meg slik sammen med dem. Men det var jo helt uhørt. Ingen hadde hørt om slikt på den tiden.(50 år siden) «

H*n sier om kunnskap;

”Det hadde vært mye lettere om det var like stor kunnskap fra både de som møtte oss som er transpersoner, og fra oss selv.”

Informant 6, «Line»

”Line” er alltid med inni sier informant 6, selv om ingen andre vet om det..

«Jeg har hatt den glede av å være medlem i et menighetsråd i 4 flotte år. Ingen der visst om at jeg var transperson, «Line» var bare med inni hun ... Men jeg trivdes godt i menighetsrådet, og gjorde meg noen nye erfaringer.»

5.2 Første møte med julegudstjenesten i Hoff kirke

Informant 1, «Gry/Tor»

Informant 1 forteller om en sterk opplevelse første gang h*n var i Hoff kirke.

”Da jeg gikk inn i Hoff kirka første gang, omkledd som kvinne, det var utrolig sterkt. Jeg har en side som jeg har prøvd å skjule, men har alltid hatt en drøm om å kunne vise hvem jeg er. Har hatt en drøm om å være kvinne, eller en tanke om å være kvinne OG kristen. Det har stått for meg som det ultimate bra.

Totalpakken av fornyelse i møte med julegudstjenesten i Hoff kirke har vært stor. Det har for meg vært veldig utenkelig, men da ”Gry” ble med på den første gudstjenesten, var det veldig fint og sterkt... Når jeg fikk lov å gå inn i kirka omkledd første gang, da begynte jeg å gråte. Det var utrolig sterkt. Jeg fikk en andektig følelse av å få lov å være med på noe stort.

Det å legge seg på kne og å motta nattverdsakramentene, totalt avkledd som menneske. Her representerer jeg noe som jeg har prøvd å skjule for meg selv, men som Gud alltid har sett selvfølgelig. Så ligger jeg der ved alteret og tenker; her er jeg, ta meg som jeg er. Den gode følelsen jeg fikk da, har jeg tatt med meg, og for meg gjorde den gudstjenesten godt..”

”Gry” forteller om skammen over å være transperson, og angsten for å bli oppdaget, og den enorme lettelse da h*n endelig turte å gå inn i kirken.

”Veien til det å komme omkledd i Hoff kirke har vært lang. Før var det utenkelig at ”Gry” skulle inn i et kirkerom, det var utopi, jeg hadde vel ikke tenkt tanken en gang. Jeg, som krøp langs gulvet omkledd, i tilfelle noen skulle komme til å se meg. Selv om gardinene var for og døra låst. Mange lange omveier, men da jeg først turte, det var så sterkt! Den følelsen av å kunne trekke et lettelsens sukk sammen med alle de andre. En følelse av at, ja, vi er her. Vi er tatt imot! Tilstedeværelsen på julegudstjenesten er enorm, man slapper av og tar inn det som skjer den tiden man er der..”

Informant 2, Aase

Informant 2 sammenligner gudstjenesten med sjelesorg, og sier:

”Min opplevelse i Hoff kirke har først og fremst vært en opplevelse å få være et helt menneske innfor Gud sammen med likesinnede. Gudstjenesten i Hoff kirke står for meg som noe av det nærmeste en kan komme opplevelsen av sjelesorg. Mennesker som i mange mange år har skjult viktige områder av sin ”sjel” (identitet) for andre mennesker, opplever å stå ”naken” innfor Gud med hele seg i Hoff kirke.”

Informant 3, «Mari/Magnus»

Det er mye med gudstjenesten som har gjort varig inntrykk på informant 3.

”Mitt møte med gudstjenesten i Hoff kirke, med Lasse og det vi fikk oppleve i det flotte gudshuset, dere har, var fantastisk. Jeg er usikker på hva som virket sterkest på meg. Lasse sforkynnelse, musikken eller fellesskapet. Denne helheten er viktig for vår lille gruppe.”

Informant 4, Reidun/Truls

Informant 4 sier h*n fikk en ny trygghet av å delta i julegudstjenesten..

”Jeg tror den dagen gir styrke til mange, fordi det er tungt å være transperson, i alle fall i første fase. For mange er det tungt hele tiden. Heldigvis er det ikke slik for meg... da jeg møtte den varmen som Lasse er i stand til å skape, under gudstjenesten, da gav det en slik trygghet i meg. Så jeg har aldri senere vært i tvil om jeg skal delta eller ikke. Troen på medmenneskene, og mitt syn på veldig mange ting i livet har definitivt endret seg med julegudstjenesten.”

Reidun/Truls føler en varme på julegudstjenesten.

”Noen er på julegudstjeneste i Hoff fordi alle andre er der, men jeg tror de fleste kommer fordi de kjenner varmen som er der.”

Informant 5, «Trude»

Informant 5 fikk en stor følelse av aksept da hun kom omkledd for første gang i kirken.

”Første gangen jeg var omkledd i Hoff kirke var en veldig sterk opplevelse for meg. Det var min første gang i kirken, og faktisk min aller første gang fullt omkledd, så andre kunne se det! Maskaraen min rant og ble ødelagt for å si det sånn. Det var en følelse av aksept, og en frihet. A gigant step to mankind!”

«Trude» har følt seg som et utskudd. Det gjorde h*n ikke i Hoff kirke.

”Jeg følte at her var det greit å være som jeg er, jeg følte meg ikke som et utskudd som egentlig ikke hadde noe der å gjøre. Før min første gang på Toten, hadde jeg bare vært delvis omkledd, og alltid i dyp hemmelighet. Kona mi på 21 året ante ingenting en gang.

Før følte jeg meg litt ubekvem og utrygg selv om jeg var kledd i sivil, men nå er det ikke slik. Det har noe med at jeg ble tatt slik imot i Hoff.»

Informant 5 fikk ny trygghet etter gudstjenesten..

”Så den tryggheten jeg følte i julegudstjenesten, kom av at jeg fikk aksept både fra Gud, kirken og menneskene som var der..

Informant 6, «Line»

Informant 6 følte at hun var kommet hjem etter første møte med julegudstjenesten. H*ⁿ fikk en følelse av å høre til.

”Første gang jeg var i Hoff kirke på julegudstjenesten for transpersoner møtte jeg likesinnede, i hovedsak transpersoner, og vi er i trygge omgivelser. Jeg hadde gått omkledd i en kirke før, så det var ikke viktig for meg å ha med meg andre mennesker, men da vi sang den første sangen i Hoff kirke, skjedde de noe. Jeg ble fylt med noe, nærmest en åpenbaring som fortalte meg at dette her er å tilhøre noe. Nå er du kommet hjem. Nå er du deg selv. Varmen strømmet imot meg, og fylte meg med gode følelser. Varmen og glede stårer rant nedover kinnene mine, og maskaraen fulgte med.”

”Line” forteller om en utrolig tilstedeværelse under gudstjenesten..

”Jeg har vært tilstede på flere gudstjenester i Hoff kirke, og opplevd en fantastisk varme som fyller kirken. Det jeg tror er spesielt med gudstjenestene våre, er at vi har en slik tilstedeværelse. Med å være sannferdig i vår deltakelse der, har vi noe å gi hverandre. Det er noe av kjernepunktet.

Det har vært en fantastisk støtte, og veldig givende og være med på gudstjenestene på Toten. Det gjelder hele atmosfæren rundt og de som har ofret tid og krefter, og har sett behovet av å gjøre noe sånn. Der kommer moren din inn i bildet. Men Lasse og hele miljøet der oppe, de har vi veldig mye å takke for.”

5.3 Kirken

Informant Lasse Gran

Jeg lurte på om han hadde noen tanker rundt det å ha julegudstjenesten i kirken første gang for tretten år siden.

«Da jeg ble spurt om ha avslutning i kirken første gang, må jeg innrømme at jeg var litt spent på hvordan kirkens ansatte ville ta det. Men jeg er jo vant til at kirken er blitt ”vant ” til meg. De vet hvor jeg står, så det var ikke så vanskelig. Jeg er kjent for ha litt radikale tanker- i kirkelige sammenhenger i alle fall, jeg har stått for holdninger som er litt radikale. Jeg fant trygghet i at jeg har blitt respektert for andre ting før, så det har gjort meg mindre redd.

Første gang vi var i kirken var det en lukket gudstjeneste, etter ønske fra Marion, for å beskytte transene. Derfor ble det tatt opp i menighetsrådet først etter julegudstjenesten. Jeg tok feil på et punkt, jeg tenkte at kristne i menigheten ikke ville akseptere det så fort. At de ville si ”dette er nok en «Lasse» ting”... Men en ringte meg fra menighetsrådet, og sa at det er så godt å kunne være stolt av menigheten sin! Det var godt å høre. Jeg kunne nok vært mer frempå med å informere både biskop og kirkeverge, men det gikk jo greit..»

Informant 1, «Gry/Tor»

Informant 1 har mange tanker rundt hva kirken betyr;

”Kirken betyr mange ting, en menighet, en bygning. Mitt forhold til kirken er litt sånn besteborgerlig, jeg ble tatt med i kirken på søndager av mine foreldre. Selv om de ikke gikk fast i kirken. Men i det senere har jeg ikke vært aktiv i det å gå i kirken. Men jeg tenker at selv om kirken er menneskeskapt, så ligger det likevel en guddommelig kraft bak det hele. Det må være noe mer der. Jeg får den følelsen når jeg går inn i små eller store kirkerom. Jeg bruker å gå inn i kirken når jeg er på ferie, og jeg får en slik andektig følelse. En følelse av noe hellig. Så jeg har alltid oppsøkt kirken på den måten. Selv om jeg ikke har vært deltagende på gudstjenester.”

”Gry/Tor” er ikke redd for kirken, men for dem som betjener kirken..

”Jeg er ikke redd for kirken som institusjon, men for dem som betjener kirken, medarbeiderne. Så det å bytte kjønnsuttrykk, og å gjøre det i en kirke! Jeg har aldri vært i det moduset at jeg har turt å gå inn i kirken som ”Gry”. Det har for meg vært veldig utenkelig, men da ”Gry” ble med på den første gudstjenesten, var det veldig fint og sterkt.”

..men Hoff kirke representerer noe godt.

”For meg er Hoff kirke noe som representerer noe trygt og godt, en menighet. Jeg kunne tenkt meg å gå på en søndagsgudstjeneste på Hoff en gang, på en vanlig søndag. Jeg er spontan bare jeg får tenkt meg om en god stund, hehe..”

Informant 2, Aase

Informant 2 føler at det er h*n selv som har stengt seg ute fra kirken. Ikke omvendt..

”Mitt syn på kirken har ikke forandret seg, men mitt syn på hvordan jeg selv har stengt meg ute fra kirken er forandret... Men jeg turte IKKE å gå i min egen kirke og menighet som jeg tilhører. Jeg spurte meg selv mange ganger fra 1998 frem til 2008 om hvorfor? Jeg var redd! Jeg var redd for avvisning og moralske blikk. Selv etter at presten hadde sagt at jeg ikke syndet, så var menigheten, de andre, en barriere jeg trengte 10 år på å sakte komme over.

Informant 2 føler en annen trygghet i felleskapet på Hoff enn i egen kirke..

«Min egen menighet kjenner meg ikke igjen. Min hemmeligholdelse har gjort meg anonym for dem. Jeg kjenner på ensomheten ved å være meg i mitt eget trosfellesskap. (...) det var for meg en lang vei fra Hoff kirke til min egen menighet.

Jeg har enda ikke gått langt på veien inn i min egen menighet. Det er kun den ene gangen jeg har beskrevet at jeg har hatt nok mot å styrke til å gå gjennom kirkedøren og det er en annen kirke enn den jeg sokner til. Min kirke hadde ikke den trygghet og det fellesskap som Hoff kirke hadde gitt meg, eller den trygghet det er å være anonym i en fremmed kirke.»

Informant 3, «Mari/Magnus»

Informant 3 har blitt sett av de som bemanner Hoff kirke..

”Kirken som min fars hus har fysisk vært der. Men kirke som kirke ble for meg en lang periode et middel i maktutøvelse over menneskets sinn. Det var en masse fy fy. Ikke gjør. Det er synd. Hvor er den tilgivende kirken og veiledende kirke?... Jesus sa riktignok ”kom til meg alle dere som sliter og har tungt å bære. Jeg skal gi deg hvile.” Men, hvordan kan vi finne den egentlige Jesus uten kirkens fortolkning? ... Riktignok sier Ibsen i Brand ”Sterk er den som står alene.” Av og til føler du kanskje det inntil du faller og trenger hjelp og trøst. Det er den kirken vi ”utstøtte” trenger og som «Mari» har møtt i Lasse på gudstjenesten i Hoff kirke. ”

..dette har gjort at h*n har beholdt troen på kirken som Guds hus, og ”Magnus” har fått en fornyet fred i seg.

«Etter at ”Mari” kom inn i bildet ble dette med toleranse viktig. Dette er det prester som Lasse Gran, Rosemarie Köhn og Rolf Berg står for og gir oss håp.» «”Mari” ble på mange måter åpningen for ”Magnus”. ”Mari” var mer nysgjerrig søkende på den tiden. Pia og Aina fikk ”Mari” til å gi kirken en ny mulighet.»

”(...) denne freden som senket seg, ga også ”Magnus” større fred og ro i sitt spente forhold til kirken. Mitt forhold til kirken er vel blitt mer nyansert. Med alderen blir en vel mer tolerant. Og møtet med Lasse og Rosemarie Köhn er med på å få troen på kirken som Guds hus til fortsatt å fremstå som riktig.»

Informant 4, Reidun/Truls

Informant 4 har aldri vært omkledd i en kirke før h*n var i Hoff.

”Jeg har aldri vært omkledd i en kirke før. Reidun har sett noen kirker utenfra bare, men aldri gått inn, og deltatt i en gudstjeneste. Men nå lever jeg heltid som Reidun, så da er nok mulighetene for at det blir noen flere kirkebesøk tilstede.”

Informant 5, «Trude»

Informant 5 sitt møte med Gud og kirken har blitt mer personlig og trygt etter møte i Hoff kirke..

”Jeg har bakgrunn i et ganske konservativt kristent miljø, og av den grunn har jeg hatt et litt anstrengt forhold til kirken.... jeg føler at jeg har fått et mer personlig og trygt møte med både Gud og kirken etter møte med Hoff kirke.... Men jeg tror ikke det er like lett å komme omkledd i andre kirker som det er i Hoff kirke. Spesielt ikke i min egen kirke. Jeg tror det er veldig blanda holdninger i kirkene. Selv om jeg ikke kan gi noen konkrete eksempler på det. Det er vel mer en følelse man får utfra det man hører folk sier. Det er ikke alle som er like åpne. Lasse har vært helt eksemplarisk syns jeg. Alle på prestegården, og de som har bidratt fra kirke-ringen også. ”

Informant 6, «Line»

Informant 6 sier h*n har fått en sterkere nærhet til kirken..

”Etter det jeg har opplevd, og det er ikke bare selve gudstjenestene, men en følge av hele atmosfæren som preger felleskapet ved samlingene i etterkant, har gitt meg en sterkere nærhet til kirken.”

«Line» setter pris på det gode sosiale samværet i etterkant av julegudstjenesten..

«Det sosiale samværet etter gudstjenesten er alltid viktig. For da møter og føler man på virkeligheten utenfor kirka på en styrket måte.”

5.4 Gud

Informant 1, «Gry/Tor»

Informant 1 føler seg akseptert av Gud,

”Jeg har aldri tenkt at Gud ikke har akseptert meg, men jeg har hatt problemer med å akseptere det selv. Når man prøver å skjule noe, blir alle andre litt perifere. For du starter med å godta ting for deg selv, så presenterer du det til de nærmeste, også utvides sirkelen på en måte.”

..og fått en fornyet tro på Gud.

«Jeg har alltid hatt barnetroa mi, selv om jeg ikke har vært aktiv i menighetsliv, og gått i kirken. Men jeg tror ikke at Gud spør etter hva har jeg gjort, men *om* jeg har trodd. Så enkelt er det... Julegudstjenestene har beriket meg. *Troa mi på Gud har ikke blitt annerledes, men den har blitt fornyet. Jeg har turt å vise hele meg.*”

”Gry” sier at det er menneskeskapt å ikke føle seg god nok..

«Jeg tror vi som mennesker får oppgaver av Gud, vi får evner og anlegg. Dattera mi sier at det er bestemt før jeg ble født at jeg skulle bli trans, og at jeg på den måten kan lære noe videre til andre. *Det er menneskeskapt det å ikke føle seg god nok. Man er alltid god nok i Guds øyne. Vi er jo skapt i Guds bilde.*” Jeg tror ikke vi har en dømmende Gud, jeg tror Han er en kjærlig Gud. Han dømmer meg ikke, selv om andre kan gjøre det. Det finnes bare en synd, tenker jeg, og det er å være borte fra Gud. Som en lærer sa til oss en gang ”Å synde er å bomme på det guddommelige. Det er å være borte fra Gud.”

Informant 2, Aase

Informant 2 har hele livet følt at Gud står støtt ved siden av..

”(...) jeg ba presten min om en sjelesørgerisk samtale og mitt spørsmål til han var om det var syndig å være et menneske slik som meg. Han møtte meg med åpne armer og sa at transpersoner også tilhører Gud. Presten så ikke på dette som synd. Jeg har gjennom hele mitt liv hatt min tro på Gud og han har hjulpet meg når livet var for vanskelig å bære... Jeg opplevde i Hoff kirke at det i Guds hus ikke sto mennesker i veien mellom meg og min Gud. Dette er sterkt for et menneske som har opplevd så mye nød, og som i ensomhet har ropt etter hjelp fra sin Herre.

Aase syns det er vondt å kjenne på det skjøre i relasjon med andre troende..

”Det er så trist at jeg kjenner på det ”skjøre” i relasjon til andre troende mennesker. Jeg kjenner at det er i nettopp denne relasjonen at jeg blir mest sårbar. Det er som å bygge opp nok selvtillit og mot til å være meg selv at jeg tåler i bli ”dømt” av de troende som opptrer som moralens voktere. Jeg må kunne se dem i øynene og med rak rygg si at det var Guds mening at jeg ble meg. Ingen skal få stå mellom meg og min Gud ikke engang meg selv som gjennom redsel holder meg tilbake fra det åndelige fellesskapet i menigheten og min egen kirke, den norske..”

Informant 3, «Mari/Magnus»

Informant 3 føler seg sett og møtt av Lasse, og det virkeliggjør Jesu ord..

«Jeg tror på en kjærlig og tilgivende Gud... Er det hån mot Kristus å gå i kirken omkledd? Her møter vi Lasses utstrakte hand som forlengelsen av Kristus. Fordømmelsen, pekefingeren er helt borte. Det erstattes med fred, ro og refleksjon. Han har med sin åpenhet og inderlighet virkeliggjort Jesu ord ” Kom til meg alle som har tungt å bære og jeg skal gi dere hvile”.

Informant 4, Reidun/Truls

Informant 4 forteller at troen på sine medmennesker, og mange ande ting i livet har endret seg etter møte med Hoff kirke..

«Jeg har ikke hatt noen sterk Gudstro, og har det vel ikke nå heller, men min motivasjon til å være med første gangen var nok drevet av at dette var noe jeg ønsket å finne ut av hvor jeg stod i forhold til. Jeg har så stor respekt for Lasse, at jeg ønsker ikke å bestride noe av det han sier.»

Reidun er glad for å kunne bidra under gudstjenesten med å lese Pias bønn..

”Jeg føler absolutt at noe er fornyet etter jeg har deltatt på disse gudstjenestene. Jeg har vel alltid hatt et snev av gudstro, og jeg har i kraft av, eller basert på, hva jeg har sett det har gjort med andre mennesker, beholdt den troen. Men for meg har det ikke vært så viktig. Jeg leser Pias bønn hver julegudstjeneste i Hoff kirke. Jeg er veldig glad for å gjøre det, jeg hadde nok ikke lest en annen bønn, Fadervår f.eks. Det er fordi den er skrevet av Pia selv,

og jeg vet hva hun har slitt med og gått igjennom. Hver gang jeg leser den, så merker jeg at jeg blir grøtet i stemmen. Det er så menneskelig og det ligger så mye tyngde i ordene.”

Informant 5, «Trude»

Informant 5 føler h*n har fått et tryggere og mer personlig møte med Gud og kirken..

”Ja, jeg føler at jeg har fått et mer personlig og trygt møte med både Gud og kirken etter møte med Hoff kirken. Jeg har alltid hatt en gudstro, selv om jeg ikke har vært aktiv i menighet hele tiden. Jeg har hatt troen mer for meg selv.

Det har vært litt vanskelig å tenke at jeg som er transperson skal ha aksept fra Gud, men det snudde da jeg kom til den erkjennelsen at det ikke kommer an på ”innpakningen”. For Gud er det ikke forskjell på gråpapir og glanspapir, og den innpakningen er jo gjennomsliktig uansett.”

Informant 6, «Line»

Informant 6 har fått en ny trygghet..

”... jeg kunne tilkjennegi hvem jeg var(overfor Gud), både ovenfor meg selv og med det motet jeg da viste. (...) Det var vel ikke noen overraskelse for Han den store mektige Fader vår at jeg var i den situasjonen.. (den situasjonen= å være transperson) (...) Jeg går ikke med bøyd hode, ser i bakken og tenker på forsakelse. Det er gjennom gjerninger jeg skal gjøre det. Det er mitt liv. Men nettopp dette med Hoff kirke har gjort at jeg har funnet tilbake noe jeg hadde da jeg var liten sammen med mormor. Vi sa alltid aftenbønn på sengekanten, og den tryggheten der er på plass igjen.”

5.4.1 Nattverd

Informant 1, «Gry/Tor»

Informant 1 har fått en veldig god opplevelse i Hoff kirke når ”Gry” har mottatt nattverd..

”Det å legge seg på kne og å motta nattverdsakramentene, totalt avkledd som menneske. Her representerer jeg noe som jeg har prøvd å skjule for meg selv, men som Gud alltid har sett selvfølgelig. Så ligger jeg der ved alteret og tenker; her er jeg, ta meg som jeg er.

Ofte må man bort fra miljøet man kjenner for å tørre å gå i kirken, tørre å ta nattverd. Man tenker så lett at man må være bra nok for å kunne motta nattverd, men jeg tenker at det er motsatt, når man ikke føler seg bra nok, da skal man gå å få nattverd. Det er jo en gave.”

..og føler at hele seg blir akseptert når h*n mottar nattverd omkledd.

”Tor” har fått nattverd i Spania en gang, det var og en god følelse, jeg tar imot en gave som jeg trenger. Men det å få nattverd som «Gry», da føler jeg at hele meg er akseptert, da vet jeg at Gud aksepterer meg. Selv om jeg alltid har fått en følelse av fred når jeg har vært i kirken, så var det stort å kjenne på det å være hele meg, og det å motta nattverd som kvinne.”

Informant 2, Aase

Informant 2 har blitt sett, og fått verdigheten tilbake etter å ha mottatt nattverd..

”Gudstjenesten i Hoff kirke har for meg tatt meg fra opplevelsen av å være en ”rennestensrotte” til å kunne stolt stå inn for min Gud og ta imot Nadverden som DEN JEG ER, et helt menneske uten skam, skyld og redsel”.

Informant 3, «Mari/Magnus»

Informant 3 forteller at han på julegudstjenesten tok nattverd for første gang på over tretti år..

”Mange av våre medlemmer har slitt med temaet skyld. Her møter vi Lasses utstrakte hand som forlengelsen av Kristus. Fordømmelsen, pekefingeren er helt borte. Det erstattes med fred, ro og refleksjon. Han har med sin åpenhet og inderlighet virkeliggjort Jesu ord ” Kom til meg alle som har tungt å bære jeg skal gi dere hvile”. Denne åpenheten og følelsen av en guddommelig nærhet førte til at jeg for første gang på langt over tretti år gikk til nattverd for å legge meg helt i Guds hender. ”

Informant 4, Reidun/Truls

Informant 4 har delte tanker om det å motta nattverd..

”Jeg har brukt å ta nattverd når jeg har vært der, men ikke de to siste gangene. Som jeg sa så er ikke min Gudstro sterk, men jeg ville utfordre meg selv ved å gå til nattverd. Men jeg har kommet til det at for meg betyr ikke nattverden så mye. Ikke fordi jeg ikke kan, for jeg ser ikke noe negativt med det. Jeg føler mer at i min egen balanse rundt dette at det ikke er så viktig for meg. Hvis jeg da gjør det, så føler jeg at jeg prøver å vise omverden noe som ikke er sant. Hvis jeg tar nattverd, så kan folk tro at jeg tror mer på Gud enn jeg faktisk gjør. Jeg har egentlig ikke tenkt så mye på dette, men når vi snakker om det, så kjenner jeg at det er slik det er.”

Informant 5, «Trude»

Informant 5 forteller om er lettelse og aksept da h*n mottok nattverd i Hoff.

”Da jeg tok nattverd i Hoff, hadde det gått mangemange år siden sist. Jeg følte en ekstrem følelse av aksept og lettelse. Det gjorde godt.”

Informant 6,»Line»

Informant 6 klarte ikke å motta nattverd første gang i kirken, det ble for sterkt..

”Den første gangen jeg var i kirken var det nattverd, men jeg orket ikke å motta brødet og vinen da, for det ble for sterkt.(...)Jeg har vært tilstede på flere gudstjenester i Hoff kirke, og opplevd en fantastisk varme som fyller kirken. Særlig sterkt er det ved nattverden å bekjenne sin tro, og føle forståelse og aksept for hele ditt sanne jeg.”

6. DRØFTINGSDELEN

Formålet mitt med intervjuene var å finne ut mer om transpersoners forhold til Kirken og Gud. Siden antallet transpersoner er lite, og jeg kun har intervjuet et mindre utvalg, er jeg forsiktig med å generalisere. Det som har kommet frem gjennom intervjuene er interessant og til ettertanke, og jeg skal her løfte frem og drøfte det jeg synes har utpekt seg av tema. Dette vil jeg i hovedsak gjøre i lys av teorien om frigjøringsteologi og skam.

6.1 Kjønnsideidentitet i møte med kirken

Alle har et håp om å være ønsket og sett for den de er. Det ligger som et urinstinkt helt fra fødselen av. Vi finner fort ut hva som gjør at mamma, pappa eller andre voksenpersoner blir glade. Slik blir veien til å fortrenge deler i seg som ikke passer inn tidlig lært. Mange av informantene erfarte tidlig at det er galt å ikle seg det motsatte kjønns klær. Derfor ble det bare tiet ihjel, selv om de med hele seg ønsket å dele hvem de var.

Man er seg selv nærmest. Det gjelder også transpersoner. Derfor ser jeg det som nødvendig å starte med å si noe om funnene mine når det gjelder kjønnsideidentiteten knyttet opp mot kirken.

Det er lett å gå seg vill i begreper når det gjelder transpersoner og ulike kjønnsideidentitet. Fokuset for utenforstående blir mange, ulike begreper, en omkledd mann og kanskje noen tanker rundt det man ser, før man blir innhentet av hverdagen.. For transpersoner er det å ha to ulike kjønnsideidentiteter samtidig, mann og kvinne, en ekte og sann følelse. Gjennom intervjuene kom det frem tanker om det at transpersoner kanskje roter med skaperverker når de blander kjønnsuttrykk;

”Jeg har tenkt mye rundt det som står i skapelsesberetningen; Gud skapte dem som mann og kvinne. Roter jeg med skaperverket når jeg har denne siden i meg, at jeg blander kjønnsuttrykk. Eller er det slik Han har tenkt noen som? Kjønn er jo så mye mer enn biologi. Jeg kan ikke forstå at han har skapt en avart av mennesket. At; Gud hadde en dårlig dag, derfor skapte han transene..” (Informant 1)

Det å akseptere seg selv med alt det innebærer, kan være vanskelig om man skal føle at man må rettfærdiggjøre seg overfor Gud, seg selv og andre hvorfor man er skapt på den ene eller andre måten. Gjennom intervju med informantene ser jeg hvilket dypt alvor som ligger i det å være transperson. Ingen av informantene har turt å gå omkledd i sin egen menighet. To har, i tillegg til Hoff kirken, gått omkledd i en annen kirke enn sin egen. De er redd for å bli avist. De er redd for å møte moralske blikk, og igjen kommer tankene som styrer, om å føle seg som et utskudd. Det blir for skamfullt å tenke på å kanskje ikke bli godtatt som hele seg.

«Før var det utenkelig at ”Gry” skulle inn i et kirkerom, det var utopi, jeg hadde vel ikke tenkt tanken en gang. Jeg, som krøp langs gulvet omkledd, i tilfelle noen skulle komme til å se meg. Selv om gardinene var for og døra låst.» (Informant 1)

Her kommer skam inn i bildet. Mennesker som skammer seg trekker seg tilbake fra andre, sier Finn Skårderud. Reaksjonen kan forstås som en beskyttelse mot å bli mer ødelagt, men beskyttelsen kan bli et problem, når den skamfulle trekker seg så mye tilbake at h*n blir værende utenfor de relasjoner som er helende (Wyller 2001:38). Det å føle seg utenfor normen av hva samfunnet oppfatter som normalt kan innebære frykt og skam.

«Jeg tror det er veldig blanda holdninger i kirkene. Selv om jeg ikke kan gi noen konkrete eksempler på det. Det er vel mer en følelse man får utfra det man hører folk sier. Det er ikke alle som er like åpne.» (Informant 5)

Sitatet fra informant 5 sier litt om den indirekte undertrykkningen mange transpersoner kan oppleve. Når det å være transe blir sammenliknet med å være dragqueen på en scene, når man fleiper og er sleivete i kommentaren rundt det å være en transperson, så blir det indirekte sagt at det ikke er greit (Gran 2012). Det gjør at det å våge å stå frem blir verre enn om man hadde hørt om raushet og aksept når noen snakket om det å være transperson. Slike holdninger kan overføres til kirken. Det er ikke uttrykt med ord at transpersoner ikke er velkommen, men alt det som ikke sies, blir av en som bærer på så mye skam og angst tolket dit hen.

Det er mange arenaer som ikke blir et naturlig møtested for transpersoner, når de er omkledd i sitt kvinnelige kjønnsuttrykk, også kirken, selv om man tradisjonelt sett skulle trodd at kirken var en møteplass for alle. Det igjen kan være med på forsterke følelsen av å bli avvist.

Transpersoner utsetter, dveler ved og klarer ikke utføre det de ønsker, nemlig å tilkjennegi hvem de er som helt menneske med to kjønnsuttrykk. Skammen kan føre til handlingslammelse, sier Finn Skårderud. Den som handler gjennom *ikke å handle*, får heller ingen respons. Da kommer i tillegg til skammen, det nederlaget det er å ikke våge (Wyller 2001:45).

I møte med frigjøringsteologien blir dette viktig. Leonard Boff sin «se, handle og bedømme modell» kan brukes her. Se hva som er behov, hør om det er ønskelig å gjøre noe med det, få flere innspill, og gjennomføre handlingen som skal til for å nå målet.

Har lokalsamfunnet og Hoff kirke noen utfordringer når det gjelder å inkludere transpersoner? Hvordan kan de i så fall løse dem? Det er først viktig for det diakonale arbeidet å se om det er noen utfordringer. Er det tilfelle, må man undersøke om det er et behov for å løse de utfordringene man har funnet, før man kan sette i gang tiltak. Er det ønsker fra transpersoner selv om å kunne gå trygt i lokalsamfunnet? I dette tilfelle er svaret ja. Marion Arntzen så og fikk tilbakemeldinger på at det var et behov fra transpersoner å kunne gå omkledd på ulike arenaer i lokalsamfunnet. Hun tok kontakt med ulike aktører i handelsstanden både på Gjøvik og på Toten. Hun informerte om det å være transperson, og konkret om hvilke behov og utfordringer de hadde med tanke på klær og sko. Klær og sko var ønskelig å være feminine, og noen trenger spesielt store størrelser. Kontakten ble avvist av noen få butikker på Gjøvik, men de aller fleste var positive. Cinderalla og Josefine er klesbutikker på Gjøvik som ble trukket frem som spesielt imøtekommende og hjelpsomme. Noen ønsket velkommen til å holde åpent også etter stengt tid. Alle som ble spurt på Toten sa varmt velkommen.

På Toten har noen av de som har vært hos Marion på Stensveen ressurscenter blitt trygge nok til å gå til frisøren på Kapp, til Lillo kjølesenter, Kiwi og noen flere steder. Transpersoner er blitt en del av det dagligdagse bilde i miljøet på Toten, de har blitt tatt godt imot og det er ikke så rart for folk lenger. Det å gå omkledd på et annet sted enn på

sitt hjemsted gir mange transpersoner et nytt og annet mot. Man må erfare at andres aksept av seg selv er sann, og at andre ser på deg med samme øyne som etter at man har delt skamfølelsen man bærer på (Wyller 2001:45). Det har skjedd på Toten. Da jeg snakket med presten som holder julegudstjenesten, sa han at han aldri hadde vært usikker i forhold til transene, «det har vært følelsesmessig uvant, men ikke vanskelig» (Gran 2012). Det er noe av kjernen tror jeg. Det at det er uvant å se en transperson omkledd. Det er uvant å se en mann omkledd til kvinne. Lasse Gran sier at det er lett å sette stempel på transene, «der er en transe», og at det er slik med flere grupper i samfunnet som skiller seg ut. Uten å sammenlikne nevner han homofile, og rusmisbrukere. Det er ofte lett å se hvilke grupper de tilhører, og man glemmer å se forbi det ytre og inn i menneske. Egenarten hos et menneske som skiller seg ut, farger hele bilde (Gran 2012). Bak der er det jo ofte veldig spennende mennesker.

Da det kom en ny forespørsel fra transpersoner om å få gå i kirken, spurte Marion presten. Presten sa ja, og slik startet tradisjonen med å holde julegudstjeneste for transpersoner i Hoff kirke.

For tre år siden kom nok en forespørsel. Det var fra transene som har vært hos Marion. Transpersoner som har tatt det ene nye steget ut i verden etter det andre. De som har vært en del av lokalmiljøet når de er på Toten, og vært på julegudstjenesten i Hoff kirke, lurte nå på om det var mulig å komme omkledd og se sommershowet på Kapp, «Urbane Totninger». Det kunne de. Etter tv-serien «Jentene på Toten» ble sendt, parodierte Urbane Totninger både transene og Marion Arntzen i showet, til stor jubel for både publikum og transene selv. De følte seg på lik linje med alle andre som blir parodiert, og ble ikke bare en gruppe som må tas «hensyn» til.

Slik ble modellen til Boff brukt her. Se, bedømme og handle.

6.1.2 Redd for å bli avvist av kirken

Mange av informantene frykter å bli avvist av sin egen kirke og menighet om de kommer omkledd. Da jeg leste dette utsagnet fra informant 2 ble jeg fanget av ordenes alvor.

«(...) Jeg var redd! Jeg var redd for avvisning og moralske blikk. Selv etter at presten hadde sagt at jeg ikke syndet, så var menigheten, de andre, en barriere jeg trengte 10 år på å sakte komme over... Min kirke hadde ikke den trygghet og det fellesskap som Hoff Kirke hadde gitt meg, eller den trygghet det er å være anonym i en fremmed kirke.» (Informant 2)

Informantene jeg har snakket med har i ord vist meg hvordan angsten for å være annerledes hindrer dem i å oppsøke kirken. De ønsker så sterkt å være med, men faller utenfor normen av "vanlige" kirkegjengere, og frykten for å gå inn i kirkerommet blir for stor.

«Det er så trist at jeg kjenner på det "skjøre" i relasjon til andre troende mennesker. Jeg kjenner at det er i nettopp denne relasjonen at jeg blir mest sårbar. Det er ved å bygge opp nok selvtillit og mot til å være meg selv at jeg tåler i bli "dømt" av de troende som opptrer som moralens voktere. Jeg må kunne se dem i øynene og med rak rygg si at det var Guds mening at jeg ble meg. Ingen skal få stå mellom meg og min Gud ikke engang meg selv som gjennom redsel holder meg tilbake fra det åndelige fellesskapet i menigheten og min egen kirke, den norske..» (Informant 2)

Informant 2 sier her noe som er meget treffende når det gjelder redselen for å bli avvist. H*n tar det som en selvfølge at h*n blir dømt av andre troende mennesker, og må bruke mye krefter på å bygge opp mot til å tilkjenne at «jeg er skapt slik av vår Gud!» Samtidig har h*n innsikt til å se at det er redselen som hindrer h*n i å oppsøke et felleskap, menigheten. Den selvinnsikten tror jeg er viktig i møte med angsten og skammen. Den kan lære oss alle noe når det gjelder å plassere seg selv i et større bilde, slik at man kan rydde av veien hva som er en reel avvisning og hva som er tankeskapt.

«Mitt syn på kirken har ikke forandret seg, men mitt syn på hvordan jeg selv har stengt meg ute fra kirken er forandret.» (Informant 2)

Man er så redd for å bli avvist at man føler seg avvist. Transpersoner som skammer seg sånn over seg selv, vil ikke at andre skal ta del i den skammen. På en måte viser man andre en utside som både er og ikke er en selv, det onde øyet er ens eget, som Skårderud sier. Problemet rundt det å vise seg frem kan også bli mer omfattende, når tanken om hva de andre mener, alltid er med i fantasien (Wyller 2001: 43). Vi vet ikke hva andre tenker, men våger heller ikke å spørre. Da kan vi jo få et svar som er negativt. Den frigjørende dialogens handlemåte er å stille seg kritisk til de tankene, mennesker som er eller føler seg undertrykte, har i sitt indre. Lar man disse tankene komme tydelig til uttrykk, blir man oppmerksom på hva det er inni oss som undertrykker. Først da kan man få hjelp til å bli fri fra dem (Freire 1999:kap3).

6.1.3 Felleskap i menighet

Det er noen ganger slik at et menneske kan være med på å endre andre menneskers liv. Det har blitt erfart av de som har deltatt på gudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke. Presten Lasse Gran har med sin væremåte gitt noe av seg selv, og møtt transpersoner på en slik måte at de har følt seg styrket etterpå.

Plan for diakoni sier at gode felleskap har plass til mangfoldet og sørger for at ingen faller utenfor (Plan for diakoni 2007:18). Hvordan kan prestens holdning og erfaring skape trygghet hos de som kommer på julegudstjenesten, så ingen føler seg utenfor? Jeg tror at det å ha litt ballast med seg i livet er med på å forme mennesker til den de er. Da jeg snakket med Lasse, undret jeg meg over dette, og han fortalte at han selv hadde reflektert på hva det var som hadde gjort ham til den han er i dag. Han var usikker som barn, og var stille og beskjeden. Selvfølelsen var lav, og tankene omkring seg selv var ikke så høye. Han har kjent på det å være utenfor et felleskap. Det er ikke noen god følelse. For å kompensere for det å være så beskjeden, ble han en god lytter. Da han etterhvert fikk en rolle som medhjelper i kirken, fikk han positive tilbakemeldinger på arbeid og væremåte. Det gjorde at han gradvis utviklet en ny trygghet. Ting var ikke så farlig likevel. Det funket jo her, så kanskje det funker utenfor kirken også? Dette har preget han som prest. Han ser seg selv i andre, og blir inspirert av troa si, troen på Jesus. Det farger alt han gjør.

”Jeg har alltid vært redd for at presterollen skulle være ovenfra og ned. Jeg ønsker å være nær de jeg er sammen med. Det er nok en holdning jeg har i meg på bakgrunn av hvordan jeg hadde det som barn..” (Gran 2012)

Følelsen av å være utrygg er noe som mange mennesker sliter med. Det Lasse forteller om viser at man kan få erfaring og trygghet i at det som oftest vil gå greit, bare man våger å begynne et sted. Informantene forteller om den tryggheten det er å være i Hoff.

”Mitt møte med gudstjenesten i Hoff kirke, med Lasse og det vi fikk oppleve i det flotte gudshuset dere har, var fantastisk. Jeg er usikker på hva som virket sterkest på meg. Lasses forkynnelse, musikken eller fellesskapet. Denne helheten er viktig for vår lille gruppe.” (Informant 3)

(...)Lasse har vært helt eksemplarisk syns jeg. Alle på prestegården, og de som har bidratt fra kirke-ringen også” (Informant 5)

Når man blir akseptert av andre, er det lettere å akseptere seg selv. Det sosiale nettverket rundt presten har også blitt trukket frem som meget positivt. Kirkeringen (en frivillig støtteforening som stiller opp med baking, kjøring, servering osv.) har deltatt med kakebaking og servering på kirkekaffen etter julegudstjenesten. Og mange har vært med å bidra år etter år. Det samme har musikere og andre frivillige.

”(...) jeg tror ikke det er like lett å komme omkledd i andre kirker som det er i Hoff kirke. Spesielt ikke i min egen kirke.» (Informant 5)

Her sier Informant 5 en viktig ting. H*n regner med at det bare er på julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke det er mulig å komme omkledd til gudstjeneste. H*n vet det ikke, men tror nok det. Det sier mye om hvilke mektige tanker som ligger bak det å våge å vise seg som transperson. «Skam er opplevelsen av egen uverdighet» sier Skårderud (Wyller 2001:38). Det skal mye trygghet til for å lokke dem ut av skallet sitt. Skam kan være angst for en avsløring, eller fantasien om denne. Hva vil de andre si eller mene (Jf. Wyller 2001:43)? Men for at noen skal få erfare at det gikk greit å gå i sitt kvinneutrykk, må man våge.

«Når jeg fikk lov å gå inn i kirka omkledd første gang, da begynte jeg å gråte. Det var utrolig sterkt. Jeg fikk en andektig følelse av å få lov å være med på noe stort.»(...) Den følelsen av å kunne trekke et lettelsens sukk sammen med alle de andre. En følelse av at, ja, vi er her. Vi er tatt imot! Tilstedeværelsen på julegudstjenesten er enorm, man slapper av, og tar inn det som skjer den tiden man er der..” (Informant 1)

Tilstedeværelsen og samhørigheten i julegudstjenesten gjør at de som deltar blir fylt med glede og godhet, og ikke minst - gode tanker rundt seg selv. Informant 1 snakker om å trekke et lettelsens sukk. Det er som å gå i konstant beredskap, eller å ha et massivt stress og press på jobben eller hjemme, og så kunne slippe taket. Når det er over, eller ting ordner seg puster man lettet ut. Faller til ro. Det er sunt, og det er viktig for å kunne leve et godt liv.

«(...)da vi sang den første sangen i Hoff kirke, skjedde det noe. Jeg ble fylt med noe, nærmest en åpenbaring som fortalte meg at dette her er å tilhøre noe. Nå er du kommet hjem. Nå er du deg selv. Varmen strømmet imot meg, og fylte meg med gode følelser.

Varmen og glede står rant nedover kinnene mine, og maskaraen fulgte med.”
(Informant 6)

En målsetting kirken har er at fellesskapet i menigheten er åpent og inkluderende. Den sier også at menigheten skal delta aktivt med å styrke fellesskap og nettverk generelt i lokalsamfunnet (Plan for diakoni 2007:18). I den kristne tro er det helt grunnleggende å tenke at et menneske er skapt til å være en del av et fellesskap. Det ser vi at informantene setter høyt også.

«Det sosiale samværet etter gudstjenesten er alltid viktig. For da møter og føler man på virkeligheten utenfor kirka på en styrket måte.» (Informant 6)

Da jeg snakket med presten, lurte jeg på om det hadde vært noen reaksjoner fra menighetsrådet og de andre ansatte i kirken som følge av at det skulle holdes julegudstjeneste for transpersoner i kirken den første gangen. Lasse Gran forteller at han nok var litt spent på hvordan kirkens ansatte ville ta det. Men at han etter så mange år, var trygg på at kirkens ansatte og menighetsrådet var blitt ”vant” til han.

”De vet hvor jeg står, så det var ikke så vanskelig. Jeg er kjent for ha litt radikale tanker - i kirkelige sammenhenger i alle fall, jeg har stått for holdninger som er litt radikale. Jeg fant trygghet i at jeg har blitt respektert for andre ting før, så det har gjort meg mindre redd.”
(Gran 2012)

Den første gangen det var julegudstjeneste i kirken var det en lukket gudstjeneste, etter ønske fra Marion, for å beskytte transene. Derfor ble det tatt opp i menighetsrådet først etter julegudstjenesten. Presten hadde noen tanker rundt dette.

”Jeg tok feil på et punkt, jeg tenkte at kristne i menigheten ikke ville akseptere det så fort. At de ville si ”dette er nok en «Lasse» ting”. Men en ringte meg fra menighetsrådet, og sa at det er så godt å kunne være stolt av menigheten sin! Det var godt å høre. Jeg kunne nok vært mer frempå med å informere både biskop og kirkeverge, men det gikk jo greit..”(Gran 2012)

Her kunne det lett blitt problemer. Menighetsrådet kunne satt seg på bakbeina, og presten sitt ”stunt” kunne fått følger. Men her gikk det fint. Menighetsrådet var raust, og så på dette

som noe å være stolt av. Deres åpenhet og imøtekommenhet gjorde og sitt til at det etter noen år ikke var behov for en lukket gudstjeneste mer. De som vil kan komme. Ikke for å se, men for å delta. Et viktig uttrykk for kirkens medmenneskelige omsorg er inkluderende felleskap. I Bibelen beskrives dette som en kropp med mange ulike lemmer og funksjoner (1. Kor. 12), og i fellesskapet møtes mennesker av begge kjønn med ulike funksjonsevner(...) (Plan for diakoni 2007:10). Alle vil gjennom livet komme i situasjoner der de trenger andre. På den måten blir mennesker gjensidig avhengige av hverandre. Det gjelder også de som jobber i kirken. Gjennom hele livsløpet trenger vi å bli møtt med nestekjærlighet og barmhjertighet (Plan for diakoni 2007:16). Det at julegudstjenesten for transpersoner ble så godt tatt imot, har gjort at transene har ønsket å gi noe tilbake. De har blant annet under ofringen i gudstjenesten bidratt med betydelige summer til økonomisk støtte under byggingen av bygdestuen, som er kirkestuen til Hoff kirke.

6.2 Gud

Når det gjelder troen på Gud, har informantene sagt at det å få lov å komme fremfor Gud som det hele mennesket de er, har hatt stor betydning for personlig vekst og trygghet. Det å komme inn i kirken omkledd, har i alle fall i den stunden de er der, tatt hull på de «sannhetene» de bærer om seg selv. De «sannhetene» de i sitt indre tror er sanne, og som er med på å bryte dem ned. For å beskrive seg selv har informantene brukt ord som; rennesteinsrotte, utskudd, skammelig og bisarr, vi utstøtte og gråpapir. Det er ikke mye ved disse ordene som bygger opp selvfølelsen, og det skal noe til for å møte verden med hevet hode når man har slike tanker om seg selv. På julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke har informantene følt seg sett, og selv om dette er vonde tanker de har om seg selv, får jeg et inntrykk av at de har en ro i dette i møte med sin Gud.

«Det er menneskeskapt det å ikke føle seg god nok. Man er alltid god nok i Guds øyne. Vi er jo skapt i Guds bilde.» (Informant 1)

I bibelen leser vi gjentatte ganger at Jesus så forbi det ytre, og inn i selve mennesket. Først når man blir bevisst situasjonen man er i, kan man komme fri fra sin fastlåsthet i den. Etterhvert klarer man også å tilegne seg evnen til å gripe inn i virkeligheten når den

avsløres (Friere 1999:kap3). Da blir det kanskje ikke så skummelt, for det skumle er når tankene vokser seg store og vonde inne i seg selv, uten å dele dem med noen.

«Vi er jo skapt i Guds bilde».. Det å føle seg akseptert av sin skaper er med på å gi styrke i hverdagen. Gud vet hva som ligger i dypet av alles sjel. Påminnelsen om at man er ett med Gud er lettere om man har en menighet å ta del i, et felleskap som kan være med på å minne oss om at Gud er der når livet ikke er så lett å leve. Selv om informantene enda ikke hadde våget å komme omkledd i en vanlig annonsert søndagsgudstjeneste i Hoff kirke, får jeg inntrykk av at transpersoner som er med under julegudstjenesten denne lørdagen, føler at de likevel er en del av Hoff menighet.

«Hvordan kan vi finne den egentlige Jesus uten kirkens fortolkning?» (Informant 3)

En av informantene spurte om dette, og spørsmålet slo meg som utrolig interessant og viktig. Det som presten eller diakonen sier og formidler under en gudstjeneste er med på å avgjøre om mennesker som søker Gud får et godt gudsbilde. Gud trenger ikke at vi skal være perfekte. Vi er jo skapt i Hans bilde med betingelsesløs kjærlighet. Vi er bra nok. Det er vi mennesker som har ulike bilder på hva som er ”synd”. Er det å være homofil? Å slå sin neste? Å stjele? Å henge ut klær til tørk på en søndag? Jeg har erfart at ulike menigheter, frimenigheter og kirker har delte syn på dette. Der det i en kirke er akseptert å være og å leve som homofil, er det i en annen kirke synd. Da er det ikke lett å vite hva som er mest riktig. Derfor er det i kirkelig sammenheng ofte presten sitt syn som kan være med å farge selvbilde man får. I Det nye testamentet står det at budene i Det gamle testamentet sammenfattes og oppfylles av ett; Matteus 22,37-40. *Han svarte: Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand. Dette er det største og første bud. Men et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv.*

Informant 3 sier også at han tror på en tilgivende og kjærlig Gud, men er usikker på om det likevel er hån mot Kristus å gå omkledd i kirken. Det at presten med sine holdninger er med på å formidle Jesus sin fordomsfrihet overfor mennesker som lett kan falle utenfor et inkluderende felleskap, har vist seg å være svært viktig for informantene.

«Her møter vi Lasses utstrakte hånd som forlengelsen av Kristus. Fordømmelsen, pekefingeren er helt borte. Det erstattes med fred, ro og refleksjon. Han har med sin åpenhet og inderlighet virkeliggjort Jesu ord ” Kom til meg alle som har tungt å bære jeg skal gi dere hvile”. (Informant 3)

Jeg spurte om presten var redd for at Gud ikke ville akseptere det å holde julegudstjeneste for transpersoner. Lasse Gran sier han aldri tenkte at Gud ikke ville akseptere det. Han tenkte heller at han var heldig som fikk være med på så mye forskjellig, at dette er morsomt og veldig alvorlig.

«Jeg tror ikke vi skal være redde ovenfor Gud for grensene vi bryter. Vi skal heller være redd når vi ikke klarer å bryte dem.. Det er kanskje sånn med kristendommen, at det som er nytt er farlig. Men det skumle er at aldri noe blir nytt..”(Gran 2012)

I denne sammenhengen om transpersoner, blir disse ordene til presten spesielt viktige. Informantene sier at det er spesielt sterkt å møte Gud omkledd i kirken. Det å ikke bryte grenser kan bli like ødeleggende for dem som unngår det av redsel for hva det kan føre til, som for dem som bryter dem uhemmet og ukritisk. For mye og for lite er like ille. Det å lande med balanse på midten er sunt, og slik kan man kanskje klare å la det bli en livsvei, en måte å leve på. En måte å bli frigjort på.

«Troa mi på Gud har ikke blitt annerledes, men den har blitt fornyet. Jeg har turt å vise hele meg.” (Informant 1)

Dette er et ganske klart svar på et av spørsmålene jeg ønsket å finne svar på. Fordi informant 1 tør å vise hele seg fremfor Gud, blir også troen på Gud fornyet.

6.2.1 Nattverd

Når vi leser om nattverd i bibelen, handler det om at Jesus vil styrke troen vår, og gi verdighet til mennesket. Dette gjør Jesus ved å gi av seg selv og å by på seg selv (Anstorp, mfl 2003:73). En ting som har gått igjen i intervjuene, er den sterke opplevelsen nattverden har vært. Jeg velger å bruke en del sitater her, siden ordene i seg selv er et så sterkt vitnesbyrd på hva det betydde for informantene å ta del i nattverden.

”Det å legge seg på kne og å motta nattverdsakramentene, totalt avkledd som menneske. Her representerer jeg noe som jeg har prøvd å skjule for meg selv, men som Gud alltid har sett selvfølgelig. Så ligger jeg der ved alteret og tenker; her er jeg, ta meg som jeg er. (Informant 1)

Det å kunne motta nattverd og få full forståelse for at man er den man er, har betydd mer enn jeg ante. Informantene har sagt at det å ligge på kne ved alteret, å motta nattverden, var en handling som berørte dem dypt, og de følte seg sett og elsket av Gud.

«Særlig sterkt er det ved nattverden å bekjenne sin tro, og føle forståelse og aksept for hele ditt sanne jeg.» (Informant 6)

«Denne åpenheten og følelsen av en guddommelig nærhet førte til at jeg for første gang på langt over tretti år gikk til nattverd for å legge meg helt i Guds hender». (Informant 3)

I intervjuene kommer det frem at noen av transpersonene har brukt så store deler av livet sitt på å skjule en side av seg selv, at det har kommet i konflikt med troen på Gud. De har opplevd at de ikke har hatt samme rett som andre til å komme i Guds hus, motta nattverd, få velsignelse, delta i lovsang, be og bli bedt for. I julegudstjenesten har informantene opplevd en aksept som har gjort noe med dem som mennesker, også utenfor kirkerommet.

«Da jeg tok nattverd i Hoff, hadde det gått mange mange år siden sist. Jeg følte en ekstrem følelse av aksept og lettelse. Det gjorde godt.» (Informant 5)

»Gudstjenesten i Hoff kirke har for meg tatt meg fra opplevelsen å være en »rennestensrotte» til å kunne stolt stå inn for min Gud og ta imot Nadverden som DEN JEG ER, et helt menneske uten skam, skyld og redsel». (Informant 2)

Vi mennesker er flinke til å komplisere det som i utgangspunktet var ment som noe berikende. Den tilstedeværelsen informantene har under nattverden er helt spesiell.

»Min opplevelse i Hoff kirke har først og fremst vært en opplevelse å få være et helt menneske innfor Gud sammen med likesinnede. Gudstjenesten i Hoff kirke står for meg som noe av det nærmeste en kan komme opplevelsen av sjelesorg. Mennesker som i mange mange år har skjult viktige områder av sin »sjel» (identitet) for andre mennesker, opplever å stå »naken» innfor Gud med hele seg i Hoff kirke.» (Informant 2)

Hva betyr det å få sjelesorg? Det er et ord som rommer mer enn bare en samtale. Det er å gi omsorg til et menneske, også til det som ligger i «dypet av vår sjel». Det er å prøve å formidle Jesu kjærlighet i form av å lytte, være til stede, være i dialog og slik lage et møte med Han, så mennesker føler seg verdigjort igjen, selv og Guds navn ikke alltid blir nevnt i

samtalen (Dahl 1990: 13). Jesus var en frigjører for mennesker som var utsatte, for de som var fulle av skam og lå nede. Han gjorde alt han kunne for at de skulle bli reist opp og få fullverdige liv i troen på seg selv, i møte med Gud. Det å fremme verdiggjøring hos transpersoner under juleudstjenesten i Hoff kirke, handler også om å skape en atmosfære i rommet, slik at de som er tilstede kan ta imot det gode fra Gud og mennesker. Helt uten frykt (Anstorp, mfl. 2003).

Presten har et sterkt minne fra den første julegudstjenesten i Hoff kirka;

”Det å se menn i kjoler rundt alterringen mens de mottar nattverd i dypt alvor, mens tårene og maskara renner, det var fremmed og veldig sterkt. Slikt gjør inntrykk. Det lærer oss som forvalter nattverdsakramentene noe, og det lærer oss som tro på Gud noe.” (Gran)

Informantene har funnet en ro i det at Gud har tatt imot dem og reist dem opp. De føler seg sett uten skam, skyld og redsel, og sier at møtet med kirken har blitt mer personlig og trygt. Opplever vi i en «vanlig» søndagsgudstjeneste med nattverd, en like sterk følelse av Guds nærvær og aksept? Informantene har i alle fall vist oss som er i kirken den ene lørdagen i året i Hoff kirke, at om vi klarer å gå til alters med alt vi bærer på, og er tilstede med hele oss, så skjer det noe i møte med Gud rundt nattverds bordet. Han møter oss, og er nær.

6.3 Kunnskap og informasjon

Kunnskap er med på å ufarliggjøre det som er uvant. Transpersoner kan av mange bli oppfattet som forstyrret eller de blir fortalt at de må ”ta seg sammen”. Det å være transe er i seg selv ikke en forstyrrelse på sinnet hos den som er det, men det kan heller oppleves som om de forstyrrer vår omgivelse ved å være synlig annerledes (Lande 2007). Det opplever jeg som en god beskrivelse. Jeg sier ikke at kirken ikke er tolerant, men jeg tror at økt kunnskap og konkret imøtekommenhet fra kirken vil få flere til å komme. Med konkret imøtekommenhet mener jeg å si det rett ut. Si rett ut at kirken ønsker alle transpersoner velkommen til gudstjeneste, kirkekaffe, sjelesorg, temakvelder osv. Kom som du er, med alt det innebærer. Vi tar imot deg. Kan det være med på å gjøre kirken enda mer til det den ønsker å være, en folkekirke, og fremfor alt et inkluderende felleskap?

«Jeg er ikke redd for kirken som institusjon, men for dem som betjener kirken, medarbeiderne» (Informant 1)

Aksept fra de som jobber i kirken, menigheten og Gud er viktige elementer hos informantene. Fra de som møter transpersoner er gjenkjennelsen; ”det kunne vært meg”, viktig. Nestekjærlighet i praksis handler både om store, krevende tiltak, og om små, enkle handlinger (Plan for diakoni 2007:16). Det er ikke lett å forstå at man er ønsket, hvis man ikke har blitt invitert eller ønsket velkommen.

Når jeg snakker om å være åpen, imøtekommende og tolerant, mener jeg at det må skje på to plan. Det ene er å være utadrettet imøtekommende, så den som føler seg utstøtt eller utenfor kan bli inkludert i et felleskap. På den andre siden trenger også det felleskapet som skal inkludere, å bli møtt med kunnskap og toleranse på at det er lov å føle at noe er uvant og fremmed. Frykten for det som er ukjent går begge veier. Det krever noe av hver enkelt å kunne møte alle typer mennesker uten å ha forutinntatte holdninger, og unngå å føle oss truet av det ukjente. For det er lett å føle seg truet og redd når vi står ansikt til ansikt med noe vi ikke forstår og opplever som annerledes. Det krever mot og trygghet av andre transpersoner å møte andre mennesker, men det kan også kreve stor trygghet og mot av oss andre å møte transpersoner. Da blir vi tvunget til å kjenne på vår egen usikkerhet, åpenhet, imøtekommenhet og redsel. For det ligger ofte i bunnen hos dem som aviser annerledesheten hos andre.

Det går an å forberede en menighet gjennom informasjon om at i våre gudstjenester ønsker vi å invitere transpersoner. Det er menn som viser sin kvinnelige identitet gjennom å kle seg i et kvinnelig uttrykk. Eller kvinner som viser sin mannlige identitet gjennom å ikle seg et mannlige uttrykk. Da får de som skal ta imot transpersoner tid til å reflektere over hva det er som eventuelt hindrer dem i å møte dette på en god måte. Når vi tørr å sette navn på det som hindrer oss i å gjøre praktisk nestekjærlighet, kan vi lettere gjøre noe med det (Plan for diakoni 2007:18).

”Det hadde vært mye lettere om det var like stor kunnskap fra både de som møtte oss som er transpersoner, og fra oss selv.” (Informant 5)

Det er ikke en selvfølge at vi som medmennesker skal ta alt vi møter på strak arm. Noen mennesker klarer det, andre trenger litt tid. Det betyr ikke at man er ekskluderende. Informant 5 sier det få sier, at det er fint om kunnskapen går begge veier. Da kan det bli slik som en av informantene sier her;

«Så den tryggheten jeg følte i julegudstjenesten, kom av at jeg fikk aksept både fra Gud, kirken og menneskene som var der..» (Informant 5)

”Det diakonale blikk” ser en situasjon og gjør noe i forhold til den (Plan for diakoni 2007:18). Det at kunnskap om transpersoner blir delt med mange, og at forståelsen for det som er uvant og ukjent går begge veier, er viktig i møte med det som er fremmed.

7. AVSLUTNING

I dette kapitlet skal jeg skrive en oppsummering av oppgaven, og en konklusjon.

7.1 Oppsummering

Før jeg begynte med intervjuene, hadde jeg en tanke om at de transpersonene som hadde en Gudstro, ville slite med å føle aksept på den de er, fra Gud. Det har vist seg å ikke stemme. Noen har slitt med slike tanker i perioder av livet sitt, men de fleste vet at Gud elsker dem slik de er. Det er de ansatte som jobber i kirken som hindrer mange transpersoner i å komme omkledd på gudstjeneste. Transene kjenner på sin egen angst og skam, og er livredd for å bli avvist. Angst for hva som kan komme til å bli sagt, og frykten for avvisning tror jeg er det som er vanskeligst og tøffest å få ”hull på”. Det som skjer er at transpersoner som ikke våger å prøve å møte verden omkledd i sitt kvinneuttrykk, blir mer fastlåst i sin egen angst for avvisning, og dermed øker også skammen i det å leve skjult i dyp hemmelighet med to kjønnsidentiteter.

Mange av informantene sier at det er lettere å være omkledd i Hoff kirke under julegudstjenesten for transpersoner, fordi det ikke er den kirken de sokner til. Her er de anonyme, og på Toten er folk mer vant med transpersoner enn hva en gjennomsnitts bygd er. Tv-serien «Jentene på Toten», om det å være transperson, er nok med på å vanliggjøre det å være transperson.

Informantene har beskrevet hvor mye fellesskapet når de er i Hoff kirke betyr, og jeg gjengir her ordrett hva Plan for diakoni sier om inkluderende fellesskap:

«I et inkluderende fellesskap skal den enkelte både se og bli sett. Der gis gjensidig trøst og hjelp, der frigjøres nye krefter og nytt håp» (Plan for diakoni 2007:10).

Slik føler informantene også. Det er mange som kjenner på ensomhet og som har mangel på tilhørighet. Det å ha godt fellesskap gir alle mulighet til både å yte og å ta i mot. Den måten presten og lokalmiljøet har tatt imot dem på har også vært avgjørende for opplevelsen de har hatt av å bli sett, og gjennom den ene tilrettelagte julegudstjenesten har de fått hjelp til å frigjøre nye krefter og tro på at det å være transperson er greit.

7.2 Konklusjon

Målet for denne oppgaven har vært å finne ut mer om transpersoners forhold til Gud og kirken. Gjennom å bruke julegudstjenesten som er tilrettelagt for transpersoner i Hoff kirke som case, og gjennom et kvalitativt intervju med seks transpersoner som har deltatt der, har jeg fått en større innsikt i deres tanker rundt det å komme omkledd i kirken.

Skam er et tema som har gått igjen hos informantene. Spesielt den skamfølelsen som kommer når de ved å ikle seg det motsatte kjønns klær, bryter den normen samfunnet har for hva som er «normalt». I lys av denne skamfølelsen har informantene spesielt trukket frem betydningen av å kunne motta nattverd, få velsignelse, tenne lys og være en del av den menigheten som blir til når transpersoner møtes til julegudstjeneste. Informantene har fortalt at de i møte med Gud, gjennom det som skjer i gudstjenesten, og presten sine ord, føler seg sett og tatt imot som et helt menneske. Tårene renner og ydmykheten i kirkerommet for dem som er tilstede, er til å ta og føle på.

Informantene har i kirkelig sammenheng vært redd for at andre troende også ser på det å være transperson som synd. De vil ikke trenge seg på, og er livredde for å bli avvist som det hele menneske de er, med to kjønnsuttrykk, både mann og kvinne. Heldigvis har informantene jeg møtte klart å snu denne redselen de har overfor mennesker til noe annet når det kommer til det som gjelder møtet med Gud. De har fått en fornyet tro på at Gud elsker dem som den de er. Slik er det godt å bli møtt. Da stemmer det indre med det ytre. Kan vi som medmennesker klare det samme? Det er ofte nok å bare lytte til det som blir sagt, uten å prøve å forandre noe. Å favne noen trenger ikke alltid så mange ord. Søren Kierkegaard sier ” At man, når det i sannhet skal lykkes en at føre et menneske hen til et bestemt sted, først og fremst maa passe paa at finde ham der, hvor han er, og begynde der. Dette er hemmeligheten i all hjelpekunst.”

Mange av informantene har sagt at det bare er under julegudstjenesten for transpersoner i Hoff kirke, og av presten Lasse Gran, de ville blitt tatt imot slik de har erfart her.

Julegudstjenesten på Toten har vokst frem som en god tradisjon, og har nok blitt et større og viktigere arrangement enn man først hadde trodd da gudstjenesten ble holdt første gang i 1999. Det er så vidt jeg vet ingen andre kirker som har fått forespørsel om å holde gudstjeneste for transpersoner, eller fått melding om at det er et behov at noen transer har lyst å delta omkledd i en vanlig søndagsgudstjeneste. Derfor kan jeg ikke her konkludere

med at ingen andre kirker vil tilrettelegge for en slik mulighet, eller si at andre kirker ekskluderer transpersoner.

Tema for denne oppgaven er begrenset, men viktig. Siden det har vært forsket lite på det å være transperson i Norge, håper jeg at mitt materiale kan være et lite bidrag til videre forskning.

I dette arbeidet har jeg drøftet noen av de utsagnene til informantene som hadde størst relevans for min oppgave. Jeg har fått et innblikk i redselen for avvisning, behovet for å bli sett som den man er, ønsket om tilhørighet i en menighet, og hvor mye en fordomsfri og inkluderende holdning betyr. Guds betingelsesløse kjærlighet i møte med angsten og skammen er trukket frem, og viktigheten av tilstedeværelse i kirken, og det å bli akseptert med det uttrykket man har, uavhengig av konteksten rundt. Det å få ta del i historien til den reisen informantene har vært igjennom, har satt spor som vil følge meg videre i arbeidet mitt som diakon.

8. LITTERATURLISTE

Anstorp, Trine, Hovland, Indrebø Beate, Torp, Elisabeth (Red.) «*Fra skam til verdighet, teologisk og psykologisk arbeid med vold og seksuelle overgrep.*» 2003, Universitetsforlaget.

Arntzen Marion, Kahrs Kari, «*Mann er da kvinne, dagbok fra jentene på Toten*», 2011 Oslo, Piratforlaget.

Arntzen Marion, Samtale 1. september 2012.

Bibelen, Det Norske Bibelselskap, 1978.

Bibelen, Det Norske Bibelselskap, 2011.

Dahl, Kjell-Petter, «*Håndbok i sjelesorg*» 1990 Oslo, Nye Luther Forlag.

Dietrich, Stephanie, Korslien, Kari Karsrud Norsdstokke, Kjell, »*Diakonen- kall og profesjon*», 2011 Trondheim, Tapir akademiske forlag.

FPE, hjemmeside på internett.

Freire, Paulo, «*De undertryktes pedagogikk*» (Kap3) 1999, Gyldendal.

Gran, Lasse, samtale 13. oktober 2012.

Grøtberg, Erland »*Når så vi deg*» 2006, Verbum, Kirkens nødhjelp.

Henriksen, Olav «*Menneskesyn*», 2005, Gyldendal.

<http://www.no.hukol.net/themenreihe.p?c=Teologi>, 1.

Kirkerådet, Den norske kirke (2007) Plan for diakoni i den norske kirke:
<http://www.kirken.no/index.cfm?event=doLink&famId=271>.

Køhn, Rosemarie, Sønderbo, Susanne, «*Gode Gud? Gudsforgiftning og Gudsbilder*» 2003 Oslo, Paxforlag.

Lande, Anne, «*Transebarn*» 2007.

Midtsundstad, Anders «*Mastergradsoppgave i sosialt arbeid*», Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap NTNU, Våren 2005, Trondheim.

Nordstokke, Kjell, «Frigjøringsteologi og norsk kontekst» 1999, *Ung teologi nr. 2*.

Svare, Helge, "Den gode samtalen" 2006 Oslo, Pax forlag.

Thagaard, Tove. «*Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder*» 2003 Bergen, Fagbokforlaget.

Tjomlid, Robert. «*Stolt*», Cd, 2010

Valen- Senstad, Fartein, «*Ikke for å herske, innføring i den kristne tro*» 2005, Høyskoleforlaget AS.

Wyller, Trygve, «*Skam, perspektiver på skam, ære og skamløshet i det moderne*» 2001, Fagbokforlaget, Vigmostad og Bjørke AS.

Disse har jeg nevnt, men ikke referert til:

Almås, Elsa og Pirelli Benestad, Espen Esther " *De overlevende. Transkjønnete og andre transpersoner* " 2006 Oslo, Samlaget.

Almås, Elsa og Pirelli Benestad, Espen Esther «*Kjønn i bevegelse*», 2001 Oslo, Universitetsforlaget.

Lund, Sara, artikkel og foredrag.

Pirelli Benestad, Esben Esther : 2004, «*Transekjønn og diagnoser*». Stavanger: Hertervig Forlag/Stiftelsen Psykiatrisk Opplysning.

9. VEDLEGG

Vedlegg

Hei Janne!

Det var kjekt at du snart er ferdig oppgaven din. Jeg håper jeg får lese den når den er ferdig:)

Ja, jeg ønsker ikke å anonymiseres! for meg er alle arenar jeg kan være åpen et pluss.

Lykke til med avslutningen!

Klem Reidun:)

From: jannealvilde@hotmail.com
To: reidun_campbell@hotmail.com
Subject: MAsteroppgave til Janne:)

Hei Janne!

Selvfølgelig kan du bruke bildet. Jeg føler meg beæret!

Klem Reidun:)

From: jannealvilde@hotmail.com
To: reidun_campbell@hotmail.com
Subject: Masteroppgaven til Janne.
Date: Tue, 13 Nov 2012 19:30:35 +0100

Hei igjen, Reidun!

Her kommer nok et spørsmål til deg; Kan jeg bruke dette bilde fra gudstjenesten som forside i masteroppgaven? Er fult lov å si nei.. :)

Vedlegg

Hei

Jeg bekrefter med dette at jeg ikke trenger å anonymiseres. Om det i oppgaven er slik at en anonymisering av meg vil være til gagn for resultatet så er forfatteren Janne Arntzen fri til å velge mellom anonymisering eller ikke.

Vennlig hilsen

Aase Knudsen

Rødsildrevn. 14

2611 Lillehammer

M. 41299971

Aase Schibsted Knudsen

Prof. Dr. Techn.

Faculty of Television Production and Film Studies

Lillehammer University College

Norway

BEKREFTELSE

Jeg bekrefter med dette at jeg tillater at Janne Arnzen Gulli benevner meg med fullt navn i sin oppgave

Hoff 8/11 2012

Lasse Gran

Kai Ingolf Johannessen
Diakonhjemmet Høgskole
Postboks 184 Vinderen
0319 OSLO

Vår dato: 03.10.2012

Vår ref:31672 / 3 / MSI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 01.10.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

31672	<i>I kirkens favn</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Diakonhjemmet Høgskole AS, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Kai Ingolf Johannessen</i>
Student	<i>Janne Alvilde Arntzen Gulli</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.11.2012, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Marte Sivertsen
Marte Sivertsen

Kontaktperson: Marte Sivertsen tlf: 55 58 33 48
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Janne Alvilde Arntzen Gulli, Kvamfeltet 15, 2849 KAPP

Det fremgår av prosjektmeldingen at prosjektet allerede er påbegynt ved at utvalget har fått informasjon og er rekruttert. Personvernombudet minner om at prosjekter som omfattes av meldeplikten skal meldes senest 30 dager før oppstart.

Formålet er undersøke transpersoners forhold til Gud og kirken. Utvalget omfatter kirkeansatt og transpersoner, 7 personer totalt.

Det er gitt skriftlig og muntlig informasjon til utvalget. Med mindre det er opplyst når prosjektet avsluttes og datamaterialet anonymiseres, forutsettes det at det gis supplerende informasjon om dette. Informantene må også få opplyst at de har anledning til å trekke seg uten begrunnelse så lenge prosjektet pågår.

Data samles inn gjennom intervju og registreres ved hjelp av lydopptak som behandles elektronisk. Personvernombudet vurderer at det vil kunne bli registrert sensitive personopplysninger om religiøs oppfatning og seksuelle forhold, jf. personopplysningsloven § 2 nr. 8 a) og d).

Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Diakonhjemmet Høgskole AS sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Spørsmål om anonymisering i publikasjon avtales med den enkelte informant. Personvernombudet legger til grunn at det foreligger eksplisitt samtykke fra den enkelte før direkte/indirekte personopplysninger publiseres og anbefaler at informanten gis anledning til å lese igjennom opplysninger om seg selv og godkjenne sitater før publisering.

Prosjektet skal avsluttes 15.11.2012 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes, med unntak av de opplysningene som publiseres etter samtykke fra den enkelte. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. yrke, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.